

ململانہ کی پیاوسالاری و ژنسالاری لہ کورتہ چیرہ کی “ٹیمپرا تہ ریای ژن”ی دہشاد کاوانی. توٹہ ژیندہ: ہیقی عمر یاسین

ہشی یہ کہ می توٹہ ژیندہ و کہ (تہری)

پہشہ کی

ململانہ یہ کہ کہ لہ و پرسہ گرینگانہ کی زانستہ مرہ فایہ تیہ کان و
دہرونیہ کان گرنگی پدہ دہن، بہشہ کہ لہ ہفتاری مرہ ف، مرہ ف دواہ
لہ دایکبونی ہوہ ہووی ململانہ کانی ژیان دہ بہتہ و. ململانہ تہ نہا
لہ نہ و خودی دوو گہزی جیاوازدا نیہ، بہ کہ کو تہ نیا لہ نہ و خودی
یہ کہ گہزیشدا بوونی ہہ یہ، بہ ہام ہہ کار و ئامانج و پاہنہ رکانی
ململانہ لہ کہ سہ کہ و بہ کہ سہ کی دیکہ جیاوازہ، بہ مہش ململانہ کان
جیاواز دہ بن. ململانہ بہ تہ و دہ کرہ ت، کہ وا کہ ہاشترینہ،
نایاہترینہ، بہ ہہ ترینہ، زہر جار بہ تہ و ی کہ سہ کہ ہاشترین و
نایاہترین بہت، پہویستہ ہوہ ہووی ہاوائستہ کہ ی بہتہ و، کہ و کہ کو
خہ بہ ہہ زہ و لاوازی بکات، تا کو ہہر خہ بہتہ براوہ ی شانہ ی ژیان.
ہہر بہ یہشہ بہ برہ ودان بہ ململانہ کانی ژیان مرہ ف پہ نای بہ جہرہا
کہ رستہ و پہویستی بردوہ، جا گہر پہویستیہ کانی ململانہ کان
ماددین یان ئایدیالی، ئہ مہش لہ تہ دہ بیش دا بہ تہ خہ ہہنگی
داوہ تہ و، واتا دہ کرہ ت تہ دہ ب و کہ کہ رستہ و پہویستی بہت و ہہمیش
وہناکردن و دہ بہ ینی ململانہ بہت، بہ مہش دیسان کاریگہری نہ ہوہ.
بہ تہاہتہ تی چیرہ کہ بہ ہہی گہانہ و و خستہ ہووی ہووداوہ کانی
ململانہ کان و ژیانہ استہ و خہ مرہ ف، بہ یہ ململانہ کان لہ چیرہ کدا
ہوونتر و فراوانتر دہ ردہ کہ ون. کہ مہش چیرہ کی (نہ بہرہی مہرگم
دیت)ی دہشاد کاوانی لہ کہ ی بیست و چوار چیرہ کدا پہ لہ ململانہ ی
دہروونی و گہزی، بہ تہاہتہ تی، ئہم ململانہ یہ لہ چیرہ کی
ٹیمپہ اتہ ریای ژن، زہر تر و قوہ تر دہ ردہ کہ و ت. بہ یہ لہ
توٹہ ژیندہ و کہ مدا ئہم چیرہ کہ بہ نموونہ ی کہ ی چیرہ کہ کانی دیکہ ی
چیرہ کنووس دہ خہ یہ بہ رباس و توٹہ ژنہ و کہ مان لہ سہر ہونیاد دہ نہ یں.

پرسی توٹہ ژیندہ و کہ.

-ھڪاري ھٻڙاردي ئم باب تہ بئ و دگنمن و کوا پرسی
کشی گزی نر و م باب تکی زیندو و لھر ق ناغ و
سرد مکدا کشکان ب ب رگی کی نو خیان نو دک کنو، بم مش
مللان کان بررد وام دب.

- گرینگی ئم تووژیندوو لئوو دایه کوا دست دختا سدره کاره کاره نی
ململانی، ئو گر دروونیا نه دکا تئوو که له کورتا چیرا کی
"ئیمپراتریای ژن" ئه نگی داو تئوو.

- کَشّی تووژیندوو و پرسپاری تووژیندوو خئی لئ ناونیشانی
تووژیندوو دبیندتوو، چونکه ناونیشانکی گشتیی و جری
ململانکان دست نیشان نکراوو، که ئایا کام جری ململاندیی لئ
نئوان ژنان و پیاواندا، چونکه ململانی لئ وانگئی زانست مرئی و
درووناسی خئی لئ چند جررک دبیندت و بملش کَشّی تووژیندوو
لئ پرسپاری تووژیندوو خئی لئ م پرسپاران دبیندتوو:

مہربانست لہذا راوی نے زینسا لاری چید ؟

مـاژووی ژنـسا لاری چـید و چـا نـا ؟

مہربانست لہذا زاراویا پیاوسالاری چید ؟

۴- مٲ بٲست لٲ زار اوٲی مللانی چیی ؟

0- يـڪـڻـمـين جـڙـي مـلـمـلـان لـ ۽ مـڙـوـدا چي ٻوو؟

۶- جرّار کا نی ملے لاند چين بے تايد تي لے وائنگي دے روونيے وے؟

پاڻي ۽ زراعت کي ڪيئن ملندو؟

ململانہ واک ہونارک لہ چیرکدا چہ نہ؟

ململانہ پیاسالاری ژنسالاری ک ملمانہ کی گزیی، مہست ل و ملمانہ چی؟ چن نگی داوتو ل کرتہ چیرکی "ئیمپراتریای ژن" هموو ئو پرسیاران و زیاتریش کشی ئم توژیندوین، هر ئم فرجہریی پرسیار و فرجہری ملمانہ کان ب پویستم نزانہی ل وانگی تیہریستہکی دیاریکراو و توژیندو کت و بند بک، بیه بپہی پویستی او بچوونی نووسر و فہل سووفانم ل توژیندو کم بکارهناو.

ئاما نجي توڙيندو

ئاما نجي ئىم توۋىنىڭ ھەمدان بىر ۋاقىتتا مەدەنىيەت پەرسىيەگە ئىگە توۋىنىڭ ۋەكىلى، ئىگە ۋە ۋاقىتلىق ھەش بىر كەي پەرسىيەگە ئىگە نەدە بىتە، بىتە مەيە دروستبەۋى پەرسىيە تر و توۋىنىڭ ۋەكىلى دىگە.

میت دی تو ژیند و

میت‌دی تو‌ژیند و ک‌م میت‌دی و سفی و شیکارید

سنووری تو ٹرینڈو لے کم مہم چیرے کی "نہ بے رے مہم رگم دت" تہا کورتہ چیرے کی "ٹیمپراتریا ی ٹن" بے نمونہ و رگیرا و۔

بـ [] شـ یـ [] کـ [] مـ

اڦي چمڪا ٿي ريڙهي کان

- چي مکي ژنسا لاري

بە چوونە نەو هەر باسەک گرینگە لێ چەمکەکانەو داستێبەکان، چونکە هەبەگری مەعریفەن و ناوڕێکی باسەکە خەیا تیایدا مەناس داوە. چەمکەکان چەندین جەرن، هەندەکیان شەوازی دەرھەستن تەنھا نزیک دابنەو لێ و واقعەیی کە هەبە، یان تەنھا وەبەمە پرسیاری چییەتی ددەنەو؟ لێ ووانگەیی هەبەو چەمکەکان دوو لایەن دابگرنەو، ئێوانیش یان تەنھا دەتوانین بەبەین ئێشتە چییە؟ یان ئێشتە چەن؟ بەبەم دەتوانین پرسیارەریەکە لێ چەمک و زاراوەکانی دایکسالاری و ژنسالاری چییە یان چەن؟ (هەبە، د، ۲۰۰۷: ۳۵).

- زاراوی دایکسالاری

زاراوی دایکسالاری زرجار ژنسالاری بی بکاره‌نراو، ل زمانی کوردیدا چمک‌کی لکدراو ب واتای دس‌اتی ژن یان دایک دگ‌ینت. شخ مح‌مدی خا ل فره‌نگی خا دا وش‌ی (سالاری) ب واتای دس‌اتی و س‌ردار‌تی ناساندوو، ک ب واتای س‌رداری ه‌ز دت (خال، ۲۰۰۵ : ۲۵۳). ئ‌گ‌ر سالاری واتای دس‌اتی و س‌ردار‌تی ب‌ت، ئ‌وا دایکسالاری و ژنسالاری واتای دس‌اتی ژن دگ‌ینت. ل زمانی ئینگلیزیدا زاراوی دایکسالاری ماتریارکی (matriarchy) ب بکاره‌نراو، ک ل مات‌ری (matris, mater) ی‌نایی‌و ها توو، ب واتای دایک دت. وش‌ی ئارکینیش (arkhein) ب واتای حوکمکردن دت، پ‌ک‌وو واتای حوکمکردن دگ‌ینن. ب‌ام ژنسالاری ل زمانی لاتینیدا (gynocratie) ک ب واتای دس‌اتی ژن یان فره‌مان‌وایی

ژن دټ. (ح-مید، ۲۰۱۷ : ۳۱ - ۳۲).

سټرچاوه مټروویي-کان ئاماژې بڼو د ټکن "زاراوه" دایک سالاری پاش چاپکردنی توټیزینه-وهی جی. جی. باکف فې بڼاوی DAS MUTTERRECHT واته مافی دایکایه تی له سا هی ۱۸۱۶ دا بوو، که بر-وی پیداکرد و سټرنجی توټیزرانی اکټشا". (رډ، ۲۰۰۶ : ۱۲۴) کوم-گگهی ژنسالاری یان دایکسالاری له شارستانیه ته سټر-تایید-کاندا هڅووه، بڼام له دواي ق-ناغ مټروویي-کان ئم سالار بوون-هی ژن نام-نځ "مټرووی شارستانیه ته مټرووی د-اندن و ونبوونی ژنیش". (ئج-لان، ۲۰۰۸ : ۳۱). لهردا خولیا د-بټ کهوا بڼدر-ژایي مټروو ژن ئو د-سټات-هی نام-نځ، که له کوم-گگهی سټر-تاییدا هڅووه، له و کاتو-و تا ئستا ژن بڼ بوون-و-رکی لاواز د-بیرنه.

له کوم-گگهی ژنسالاریدا ژن گیر-د-هی هیچ کهت و بڼند-ک نه-بوو، هڅو-ک که مال مټزه-ر د-ت "سټر-تا مرف ئاژ-ټکی بڼ پ-روابوو، گیر-د-هی هیچ کهت و بڼند-ک نه-بوو، ئوکات-ش بڼخ-وکردنی مندا بڼز-ری کهوت- سټر شانی دایک، ئم-یان پ-چ-وان-هی پیاو-وو که د-بوو بڼدواي خ-راک بگ-ر-ت". (مټزه-ر، ۲۰۰۸ : ۵/۴۶). کهواته له که م-گگهی ژنسالاریشدا بڼخ-وکردنی مندا له ئست-هی ژن بوو. هڅر ت-نها له که م-گگهی پیاو-سالاریدا ئو م-رک بڼژن نه-بڅراوه، که ئم-ش سروش بڼ ژنی بڅشووه، ژن مندا-هی د-بټ و شیریان پ-د-دات، بڼیش- ی-کم بڼردی بڼاغ-هی شارستانیه ته مرف ژن داید-نټ، کشتوکا بڼره-می بیري ژنه، هڅرو-ها له سټر-تای پیدابوونی بټپرستیدا ژن بڼ خواو-ندی پیت و بڼر-کهت داد-نر-ت نهک پیاو. ئم-ش وای کرد کوم-گگهی ژنسالاری م-رکی ژن و-ر بگرت بڼ ج-رک که پیاو ت-دا ساو-ت-وه، بڼام ئگ-ر که م-گگهی ژنسالاری د-سټات-هی دایک ت-یدا زا-بوو-بټ واتای ئو-و ناگ-ینټ کهوا ژن تیايدا نه چ-وسا بیت-وه، بڼام ئو چ-وسا ندن-وه بڼره-می بیري ساکاری ئوان بوو، که ژنیان بڼخواو-ندی پیت و بڼر-کهت داد-نا، بڼیش کات-ک بیریان له و د-کرد-وه، کهوا قو-بانی بڼ خواو-ند-کان بدن بڼ ئو-وی ز-وی-کانیان بڼ پیت بن. (هڅمان سټرچاوهی پ-شوو).

گرینگترین کار-کانی ژن جگ له مندا خستنه-وه و بڼخ-وکردنی مندا له مان-بوون:

۱ - ژن سټر-تا گ-نم و ج-ی د-زیی-وه.

۲- دواتر ف-ری بڼره-می که-تان و تر-ش بوو، هڅر ئمان-ش بوو هڅی

نځوای کوا ژن مړکی ستن و چنن و ربرگرټ و بېټه پيشی نځو.

گڼلک لکونځو لږباری کومگڼی ژنسالاری و دایکسالاری کراون، لږوانه توښندوکانی باشف و مړگان نځو خراوت تځو "سرهمدانی سیستمی کومایه تی لږسړ ژنان هاوتږیبه لږگڼه پکهنانی خاونداری ته تایبته لږ کومگڼه دا، بوونی ململان و ناککي لږ بندما دا پږیوسته به ملکداری تایبته و. کڼ پیاوان خاوان ملکداری تایبته تن" (زنکین، ۲۰۰۸:). کڼ نځمش چنند بډوونک لږباری نځو ناککیده دږدځات، لږوانه:

۱- بوونی ناککي و ململان پږیوسته به لایه نی بډووی خاونداری ته تایبته، بوونی بډووی و بیرکړدنځو لږی هکارکڼی غږیزکانی مړف. چونک مړف هډدات پډاویستیکانی پډکاتو کڼ حزی لږیته، نځگر لږلایه نی ئابووریو سږی بکین، پیاوان خاوان ملکداری تایبته تن، سږچاوکانیان لږگڼی منداکانیانو دښته بهر دځکڼ.

۲- ژن لږلایه نی خزانه کانیانځو لږ ملکایه تی تایبته بډیری دځکڼ، کڼ نځمش بډوونی نځگلښ دوپات دځکاتو، کڼ "پکک لږ کڼنترین شوازانی دښتاداری ته لږ پښلکاری ماف کڼنکانی ژنان، لږ بندتدا شراووی، شتهک جگ لږ ململاننی چینایه تی لږ کومگڼه دا به تایبته چین کومایه تییهکان نی، کڼ لږ نوانیاندا پیاو پږی بږژوا دځگڼته، ژنیش پږی کږکار. چونک کومگڼی بږژوازی ژیانی هاوژینی لږسړ بندمای پار و سږمایه، نځ خواسته مځنوییهکانی هډدوولا." (هډمان سږچاوای پښشو).

- چمکی پیاو سالاری.

زاراوای (سالار) کڼ سږر تا ئاماژمان پډا به واتای دښتاداری و سږرداری دهات (خا، ۲۰۰۵: ۲۵۳)، به هډمان شوای زاراوای دایکسالاری زاراوایه کی لږکدراو، پیاو لږگڼه سالار، واتای دښتاداری پیاو دځگڼنن. باوکسالاریش به هډمان شو واتای دښتاداری باوک دځگڼننه، کاتک زاراوای پیاوسالاری یاخود باوکسالاری و نږرسالاری بهر گوهمان دځکوت، استوخ هډرمان به چوساندنځو، ژن کوشتن و نادادپږوری دځته. بهام کاتک گوهمان لږ زاراوای ژنسالاری دځته، نځگر کڼسک شارزای مځوو نځته، کڼم درک به بوونی کومگڼی ژنسالاری دځات. نځگر زانیاریشی لږبارو هډته نځوا هډی به کومگڼی سږرتای به لږ شارستانیته دځته؟ یان

بیرد کات و و پرسیار د کات ئا یا ک م گ ی ژنسالاری بوونی ه ی؟

زرجار باوکسالاری و پیاوسالاری ت ک ب ی د ک ر ن، ب م باوکسالاری و اتاک ی تایب تر ل پیاو سالاری، چونک پیاوسالاری گشت تر، ل ب رامب ر ئ م زاراوان، زاراوی ن رسالاریش ب ب کار د ت. ب م ن رسالاریش گونجاو نیی، چونک ن ر ب و گ ز د گوتر ت، ک ب ه ی لای نی بای ل لژی جیا د ک ر ت و ل ل گ ز م (۱). ئ گ ر ن رسالاری و پیاوسالاری و باوکسالاریش ب گ ر ت و، ئ ی س بار ت ب جوت ل گ ز، ب چی زاراوی پیاوسالاری گونجاو تر؟ چونک ژن ت نها ل ژ ر د س تی باوکی ناچ و س ت و، ب کو ل ژ ر د س تی برا و مامو خ و شووبرا... تد، د چ و س ندر ن و. ئا یا گونجاو ب گوتر ت مام سالاری و خا ساری و براسالاری، ب ی پیاوسالاری گونجاو تر گوزارشت ل ئ ق ی ی تی د س ا تی پیاوسالاری د کات، ب م باوکسالاری تایب تر ل پیاوسالاری.

زاراوی باوکسالاری ل چ ند و انگ ی ک و ل ک ی ن و ل بار ی کراو ل و ان (ئ نسر پ ل جی، ف مینیزم) و، ئ م زاراو ی ب ع ر بی (النظام الابوي) پ ی د و تر ت. ل زما نی ئینگلیزی پاتریاکی patriarchy پ د و تر ت، ئ ن ت پ ل جی س ت کان ب م شو ی د ی د ی ناس ن، باوکسالاری ئ و سیست م بو، ک ل ک ندا پیاوکی یش سپی د س ا تی ب س ر ت و اوی ئ ن د م کان ی ه ز ک دا ه ی. (ئ س و د، ۲۰۱۱: ۱۶)

ج گ ل ئ نسر پ ل جی س ت کان ف مینیس ت کانیش (۲) ب ر ب ا و تر ب کار یان ه نا و، ل و انگ ی ف مینیس ت کان و ل ح فتا کانی س د ی بیست م دا، ئ م زاراو ی ل ب واری ل ک ی ن و ی ف مینیس تی، ب شو ی کی ب ر فر ا و ان تر ب کار ه ندر ا، د س ا تی ن رین ی ب شو ی کی گشتی ب س ر چا و ی چ و س اند ن و ی م ی ن د زانی. (ه مانس ر چا و ی پ شوو: ۱۶۸).

- چ مکی ململان.

زاراوی ململان ی و کوو زاراو کانی تر ل پ ناس ی ک و چ ند و اتا ی کدا ناتوانین و مامی پرسیار ی ئ و ی ک ململان چیی؟ چ ن ب د ی ن و، یان ل و انگ ی کدا کوت و ب ندی ب ک ی ن. چونک ل کاتی پرسیار ی ئ و ی ک و ا ململان چیی؟ ئ و پرسیار ش ل لا دروست د ب ت، کام ج ر ی ململان ل خ د گ ر ت، و کوو (ململان ی د روونی، ململان ی ک م ی تی، ململان ی سیاسی... تد)

للم صوؤ زاراولو مللانو (conflict) للم (confligere) ولو هاوولو، كم بلواتاى دلوكمى كرفتارى دلت، بل هلى بوونى چند بلوچوونكمى بللكدا ناككمى يان بلرژولووندى و ئامانجى دژبللكى. (ئلحم، د، ٢٠٠٧ : ٥). للم ووانككى ئلم واتاى بللمان دلمكولت كموا مللمانلى ژنسالارى و پىاوسالارى بل هلى ئامانجى دژبللكى. بللمام ئاىا ئلم لاىلى نلرللى مللمانل نىل؟ يانلش مللمانل دىولكمى ئلرلنلشى هلى؟ بل بلان بوونى ووللمى ئلو پرسىارانل پلوىستل للم واتاى مللمانل تللكلن، كم چند واتاىلك للم دللكرلت، للووانل:

ىلكلم: للم وولبلووبوونلولى شلل دلت، بللمام لوللوى جلتللىوول نا، بللكو لوللوى دلمقالللىوول بل واتاىلكى تر شلل قسل.

دووللم: بللكداكشان و للدان لوللوى جلتللىوول.

للم زمانى كوردىدا مللمانل بلماناى مشووم و كا بلرى ناككمى دلت، لملوان دووكلس يان كرووللك للكل كرووللكى تر، بل كولرلى ئلم واتاىانل مللمانل دىولكمى نلرللى هلى، بللمام مللمانل دلتل لاىلى ئلرلنلشى هلى. "كوملككى مرلقاىلى برىلىلى للم كلكلپانلكى بلرفراوانى فلل مى جىاىاى بلرژولووندىكان، تلندووتلژى ملركلكى سلركى نىل للملانل، چلكل مللمانل دلتل ئاشتىخوازبلت بل دلتل بلركردنى ئازادىلكان." (ئلحم، د، ٢٠٠٧ : ٤). كم للرلشدا دوو تللكلشتن للبارلى ئلو واتاىانل وون دلبتلوول، للووانل:

١- ئاشتى خوازى دىولكمى شاراولى مللمانللى.

٢- نل بوونى ئازادى دلبتل هلى ئلولى كوا مرلق بل دلتل بلركردنى ئازادى مللمانل بكات.

مللمانل بلشلكل للم فتارى مرلق، كم للم لاىلن مرلقولل ئل نجام دلمرلت، بل بلدستهللنانى ئامانجلك كم دلىولت پلى بگات بل ئلو ملبلستلش مللمانل دلكات. للملاىلنل باشلكانى مللمانل ووكوو بلهلزكردنى پلىووندى، چارلسلركردنى كرفت، كلكللكارى للم دىدو بلوون للم نلوان ئلو لاىلنلى كم مللمانلىان للم نلوانىاندا هلى، (٣) للم هلمووسلردلملكدا مللمانل بوونى هلى، بل نموونل مللمانلى نلولى كن و نول (٤) بللمام ئلكلر مللمانل بلشوللىكى تلندروست ئاراستل بكرلت، ولك پلوىستىلك بل دلخى كلكان و كلكلشكردنى بل كلكللىكى ئاساىى بلوات پللمللىكى كرىنگ و پلوىستل.

- جلمكانى مللمانل.

ململانہ کے چمکے کی فراوانی دہشت چاند جہر کی ہفت، چونکہ ململانہ کے کی بوار و کایہ کانی کے مہنگے ہن. وکوو ململانہ سیاسی، ململانہ کی گہری، ململانہ کی ٹائیپ... تد. جگہ لوانہ کی باسماں کرد، چاند جہر کی تری ململانہ ہن کے بریتین ل:

۱ - ململانہ کی ٹاٹھان، ٹم جہر یان نزمترین جہری ململانہ ی.

۲- جہر کی تری ململانہ کے بریتین ل ململانہ کی ہرژو وندیہ کان و قازانجکردن، کے ٹم جہر یان ل نوان مرہ قہکاندایہ. ہ ٹو مہستہش پنادہ ہن ہر فرت و فہ کردن، کے زیاتر لایہ نی ٹابووری و بازگانی و ہرہ مہنان دہگرتو (۵).

۳- ململانہ کی گہری جہر کی تری ململانہ ی ل نوان دوو گہری جیاوازداہ ی.

۴- ململانہ کی دہرونی ٹو جہر یان پہیوستہ ہ دہرونی مرہ قہو، مرہ قہ ل نوان دہرونی خیدا ل ململانہ دایہ.

ٹوہی لہر دا گرینگ و باسی ٹم یہ ململانہ کی گہری و دہرونیہ، چونکہ ململانہ کی گہری یان پیاوسالاری و ژنسالاری کے جہر ململانہ ی کے، ل نوان دوو گہری زدا، کے مہلک ہکار و پانہری دہرونی و کے مہلک یہ تی ل ہشتہ.

- ململانہ ل مٹھوودا.

ململانہ ل سہرتای بوونی مرہ قایہ تیدا ہہو، ہہام ہہی ٹہپہربوونی کات و زہمٹن ٹاراستہ و ٹامانجی ململانہ کانیش گوہاون ل ہہموو ہوار کانی ٹیاندا، ہ ٹوہی لہر ہر پرسک و بابہ تک ٹہگہین پہویستہ ٹاورک ہہ ہر دوو بدہینہو، ل ہر دوو دا ہیناسین، تاکو ہزانین ململانہ یکان ل چ دیوہک بوونہ گرینگترین پانہری چہ بوون، ل ہوانگہی ٹائیپ پیہری ٹیسلاموہ ل سہرتای درووستبوونی ٹادموہ، (۶) کاتہک خودا فہرمانی ہہ فریشتہ کان کرد کے نہش ہہ ٹادم ہہن، فریشتہ کان سوژدہ یان ہہ ٹادم ہر جگہ ل ٹیبلیس نہہت، چونکہ ٹیبلیس کے ل ٹاگر دروستکراہو، خہی ل ٹادم پہ گہورتر ہوو، کے ٹادم ل قوہ دروستکراوہ. سوژدہ نہہردنی ٹیبلیس ہوو ہہی ٹوہی ہہ نہہرینی خواہک وہت، ہہی ہہیاری دا ٹہٹہ ل ٹادم ہہ نہہتوہ تا ماوہ ہہوہدات مرہ قہکان ل خشتہ ہبات، ہہمہش یہک مین کاری کے ہہ ٹادم و حہوای کرد، خواردنی ہہرووہومی دارہ قہدہغہکراوہک ہوو. ہہمہستی ٹوہی کوا خواردنی ٹو ہہرووہوم

دې بڼه ته هېڅ یې نه مری نه وانه به هغه تايي د ژین، بېلېام نه و کارې بوو. هېڅ یې نه وای کله به هغه شت د رېکرېن. یې کله مین مملانه کې خې له نه وانه ئېبلېس و ئادېم و حوا بېنېوې مې بېستی ئېبلېس ته سېندنوې بوو، مې بېستی ئادېم و حواش مانوې هغه تايي و نه مری بوو. هغه رنې مېش وایکړدوې مرقف هېمېش به دواي مانوې له ژيانې خې، مملانه بکات، هېڅ یې خواردنې سېوې کاش به نه مری بوو. هېروې هغه یې کله مین جېری مملانه له فرمې توندو تیږې خې بېنېوې ته و "نېگېر کوشتنې هابیل له لایېن قابیل و سېرې تاي مېژوو یې کی تازې بېت، نه وانه مملانه یې کی پې توندو تیږې بوو". (نې نوېر، ۲۰۲۰: ۷۳). فېمې مملانه له وکاتې و تاکې ئېستا خې یې له شېوې جیا جیا بېنېوې ته و، نېگېر یې کله مین جېری مملانه یې مملانه یې کی د مارگیری و د روونی بوو بېت، کې بې د رکردنې ئادېم و حوا دېستی پېکړد، خواردنې بې روو بوومی دارې قې د غېکړاو کېش و یستی مرقف بېت به نه مری. نه وانه له سېر زېوې کې مېگې سېر تاي یې کانه و هېچ مملانه یې کې به هې جیا وازی یې گېزې نه بوو، بېکو مملانه بوو له گې سړوشت، بې ژيانې خېان. (سالح، ۲۰۰۷ : ۱۱-۱۲). مملانه یې مرقفې کې مېگې سېر تاي مملانه یې کی سادې و ساکار بوو، بې گې مېژوو یې کانه نه و ئاشکرا دې کانه "کله و هېر له سېردې مې زوو بې هېچ کې جیا وازی له نه وانه مېنې و نېریندې دا نه بوو. "نافرېت بېر له دروستبوونی خېزان ته نانت اویشی دېکړد." (مېزهېر، ۲۰۰۸: ۹۶۶).

کې واته مملانه کړدنې نه و کاتې ژن، بې ژيانې خې بې جیا وازی یې گېزې بوو، چونکې له کې مېگې شارستان یې ته کانه ئېرکې و یې گېز د یارېکړاو بوو.

- جېندنېر (جې گېز)

جېندنېر له زمانې کوردیدا کې به واته یې گېز دېت، هېرچې ندې گېز له زمانې کوردیدا بې واته یې چې کیش بې کاردېت، بېلېام له رېدا مې بېستمان هېردوو گېزې نېر و مې، یې گېز له فره نگی خېدا بې واته یې چې کیش بې کارها توو. (خا، ۲۰۰۵ : ۲۲۵)

زاراوې جېندنېر بې یې کېم جار له لایېن سیمېن دو بې قوار و بې کاره ندرا له کتې بې بې ناوبانگې کې "گېزې دوو مې" له ۱۹۴۹ له شې پېمې دوو مې فېمینیزم (۷) دا. سیمېن دو بې قوار خاوېن و تې یې کې بې ناوبانگې و پې وایې کې "هېچ ژنېک بې ژنې له دایک نابېت، بېکو بې ژن دېکړت". (نې نوېر، ۲۰۲۱: ۲۵). سیمېن دو بې قوار نه و یې تناکاتې و کله و سړوشت لایېنې بایې له ژې مرقف د یاری دېکات، بېلېام

بنچینای ژیا نی ئۆزلی تۆردۆکات، فریدۆ بۆ بندمای چۆر و ۆرگرتن باسی دۆکات (، ئیمامی، ۲۰۱۸: ۲۵۰).

منی با (super ego) ئاستۆکی تری کۆسایۆتی مۆفۆ، بۆرپۆرسۆ لۆ یاسا و بۆها کۆمۆلایۆتیۆکان و ۆۆگری لۆخواستۆکانی ئۆ و دۆکات، بۆۆام من (ego) ئۆ و ئاستۆ کۆ بۆ ئاستۆکی بۆلایۆن ناسراوۆ، وۆکوو تۆرازوویۆک وایۆ لۆ نۆوان ئۆ و منی با-ادا، ۆۆگۆ نادات هیچ کامۆکیان بۆسۆر ئۆوی تۆدا زۆ بۆت، ئۆم ئاستۆ بۆ ئاستۆ دانایی ناسراوۆ. (حوسۆن، ۲۰۱۰: ۶۶۰).

لۆ ۆوانگۆی فریدۆ وۆ ئۆم پۆکھاتی کۆسایۆتی مۆفۆ لۆ مۆملانۆدایۆ، هۆروۆها لۆ پۆکھاتی دۆروونی مۆفۆدا دوو غۆریزۆی دۆریۆک هۆن، ئۆوانیش بریتین لۆ غۆریزۆی ژیا ن (ئیرۆس) و غۆریزۆی مۆردن کۆ بۆ (سانا تۆس) ناسراوۆ، مۆفۆ بۆ سۆوشت حۆزی لۆ ژیا نۆ، بۆۆام کاتۆک مۆفۆ بۆ هۆی هۆر هۆکارۆک لۆرۆی دۆروونی چۆ بۆ ئاگایۆ چۆ بۆ نا ئاگایۆ بۆزاربوولۆ ژیا ن، غۆریزۆی مۆردن دۆکۆ وۆتۆ مۆملانۆ لۆگۆ غۆریزۆی ژیا ن، ئۆگۆرغۆریزۆی ژیا ن زۆ بوو ئۆ وۆ و مۆفۆ دۆای هۆکاری مانۆ وۆ دۆگۆرۆت، بۆۆا، ئۆگۆر پۆچۆوانۆ وۆ بوو ئۆ وۆ دۆای مۆردن دۆگۆرۆت تا کو خۆی ۆزگاریکات لۆ و ژیا نۆی (سۆزان جۆمال، ۲۰۰۹: ۹۴).

خۆکۆشتن لۆ ۆوانگۆی فریدۆ وۆ بۆ بوونی شۆۆانگۆزی لۆ سانا تۆسدا دۆگۆرۆتۆ وۆ، چۆۆکۆ سانا تۆز (غۆریزۆی مۆردن) غۆریزۆی وۆرانکاریۆ سۆرچا وۆی شۆۆانگۆزیۆ (هۆمان سۆرچا وۆی پۆشوو: ۹۹).

۶ - مۆملانۆی پیا و سالاری و ژن سالاری.

ژنان و پیاوان بۆ ئامانچ و مۆبۆستی جیا جیا مۆملانۆیان کردو وۆ، پانۆر و هۆکاری جیا جیا یان هۆبو وۆ بۆ مۆملانۆکان، پیاوان دۆتوانین دابۆشی چۆند بۆرۆیکۆ بکۆین، کۆ بۆ مۆبۆستی جیا جیا مۆملانۆیان کردو وۆ، لۆوانۆ:

بۆرۆی یۆکۆم: ئۆ و پیاوان بۆون مۆملانۆیان بۆ ئاشتی و پۆکۆ وۆ ژیا ن کردو وۆ، لۆ نووسۆران و فۆیلۆسووفان و پیاوانی ئایینی...تد، لۆ بۆرهۆمی گۆلۆک نووسۆردا گرینگی بۆ کۆشۆی ژن نۆدرا وۆ، ژن تۆنها ئامرازۆکی جوانی بو وۆ، لۆ ئۆدۆبیاتی کۆردیدا (مۆلای گۆورۆی کۆیۆ وۆ، حاجی قادری کۆیی، پیرۆمیرد،...تد، (کۆ گرینگیان بۆکۆشۆی نۆخۆئندۆ واری ژنان دا وۆ (عۆدو وۆ، ۲۰۰۷: ۸۲) لۆ یۆنانی کۆندا، "ئۆفلاتوون بۆر لۆ نزیکۆی ۲۳۰۰ سا ۆ دۆیگۆت هیچ جیا وازیۆک لۆ

نەوان نەزینە و مەینەدا نییە، پەیوابوو کە ژەمی سەرکەوتوو، ئەو
 ژەمیە کە بە جیاوازی گەزێ بەشداری ھەردوو گەز دەبەت. ”
 (کەمال مال مەزھەر، ۲۰۰۸: ۳۴/۴۶)، ھەر نووسەر و فەیلەسووفەک بەگۆڕی
 گۆزەران و نەزیتی کەمەگەیی خەیان، حوکمیان لەسەر بار و گۆزەرانی
 ژنان داوە، ھەندەکیان بەشەوێ ئەرەنی و ئەنی ژنیان کەشاو و داوای
 یەکسانیان دەکرد. وەکۆو لەسەر تا ئاماژەمان پەدا، ھەریەکە لە
 ئەفلاتوون لە یەنان، ئیبن ەوشد لە ژەھەلاتی ناو راست، نووسەرانی
 کورد مەلای گەور و حاجی قادری کەیی. لە ئەدەبیاتی ئەوروپادا
 ئەرازمەس، دانتي ...تد (ھەمان سەرچاوەی پەشو).

بەری دوو لە نووسەر و ە شەبیر و فەیلەسووفەکان، بەبەم
 پەچەوانە بەری یەکەمن، ژن وەکۆو پاشکەیک دەبینن بە پیاو،
 بیرکردنەوەی ئەوێ کەوا ژنان پاشکە و لاوازن وایان لەو نووسەر و
 فەیلەسووفانە کردوو، کە مەملانە بە تەخکردنەوەی ئەم پرسە بکەن.
 بەمەش ناگایانە لەوێ کە ژنان توانایان چیی و چەنە، بە کەم
 سەیرکردنی ئەقەیی ژن وایکردوو پیاوان ھەستی خەبەرگەورەزانییە لەلا
 دروستبەت، کە ئەمەش لەووی دەروونناسییەو ھەستەکی نەرەنییە،
 لەووی ئایینیشو بە ھەی ھەستی خەبەرەزانییە و دەمارگیری ئیبلیس
 بەر ئەفرەتی خواکەوت، فەیلەسووفەکانیش ەبەیان لە پەدانی ئەو
 ھەستە بینییو. بەردەوام دوویات و مەملانەیان بە ئەو کردوو
 کەوا پیاو پەگەیی ئەو باوەی لەبەرامبەر ژن ھەیی بەھەزبکات، دژی
 لەناوچوونی بوستەت، ھەروەک ئوگست کەمت دەتەت ”ژن پاشکەیی
 پیاو”، واتە پیاوی بەسەرۆتر لە ژن زانیوو. (میل، ۲۰۱۱: ۱۷)، ئەم
 بیر و باوەیانە لایەنی نەرەنی پیاو لەھەمبەر ژن تەکمەتر کردوو،
 کە ژن تەنھا بە پاشکەیی پیاو بەزانرەت، بەتە ھەی دروستبوونی
 دەمارگیری گەزێ، ەسو دەتەت ”ژن پرچی درەژە بەبەم ئەقەیی
 کورتە” (۱۲) ھەموو ئەو بیرکردنەوانە ەبەیان بینوو، لە بە
 ھەزکردنی بیروباوەی ئەوێ کەوا ژن بوونەووەکی لاواز، ئەگەر ژن
 ئەقەیی کورت بەت پیاو و ئەقەیی درەژ بەت، ئایا بوونی کەسایەتی
 وەکۆو (ماری کوری، کیلەپاترا، بەلقیس، زەنوبیای تەدەمەر، مادام
 ەبەن، حەزەرەتی خەدیجە (د.خ)، مەرکل...تد) ئەقەیان کورتە، کەواتە
 بەو پەووەرەبەت کەسایەتی خوەنەژەکانی مەژوو لە گەزێ نەر وەکۆو:
 ستالین، مەسەلەنی، ھیتلەر، سەدام حوسەین، بە نموونە ئەقەیان
 درەژ؟

بیر و باوەی ئەوێ ژن ھەمایە بە نیشتمان و شەخەف، وایان
 لەسەربازەکان کردوو لە کاتی جەنگەکان و مەملانەکاندا ھەش و

دسترژي به سړ ژني ولاتې يې کتر بېن، بې مېستې لېدان لې پېگې يې کتر کک ئې مېش همديسان لېژيک و ئې قې پياو دځنې ژر پرسيار وو (حېمې سېعيد، ۲۰۱۳).

بېرې سېيېم: پياوې د سېلاتخواز و ديکتاتېربوون بېوې کک نېک تېنها ژن بېکو پياوېش لې ژر د ستيان د چوسايېو.

ژنانېش چنېد بېرېک بوون، ململانېيان بې ئامانجې جياجيا دېکرد، بېر و باوې ئېوې ککوا ژنان تېنها بې ئوون دېت گېزې نېر لې ځيان ازي بکېن و ژنان دې بې جوانېن، ئېم بېرې ژنان بې ئاگا بوون لېوې کک چين و ککېن؟ تېنها ئېوېيان د زانې کک بېيان باسکراوې، بېيې هېستې ځې بېکېم زانېن لېلايېن ژنانو د روستېبوو کک لاوازن و ژنان دېت شېرمېن بې، هېروک لېم پېندې کوردېدا ديارې "کچا شېرمېن شارکې تينېت" (۱۱) ئېگېرئېم شېرمېنيې کچ ئوندي بې بېهايې، بېچې شارکې بهنېت، چې دېبوو ئېگېر بېقېد ئېمپراتېريايېکې وو سيي قېسېري و ئېمپراتېرياي عوسماني هېنابايې، لېووي د روينيېو شېرمېني هېستېکې نېر نېيت (۱۲)، ژنان هېستې ځې بېکېم زانېن و گوناحيان لېلا د روستېبوو لې نېستې ژندا هېستېرېد بېوې ککوا د چوسېندرېو، بې چاوېکې سووک سېير دېکېن، بې مېش ژن ځې لېلا بېووک دېتېو. بېيې بېرېيېکې تېري ژنان ئېوانې بوون کک دېانويست ځېيان بې، "پشت بېځېيان بېستېن، بکېرېن نېک بېرکار". (جېمال، ۲۰۰۹: ۷). بېيې ململانېيان دېکرد. ژنان هېمېشې تاوانبار دېکران بېوې کک لاوازن، ناتوان بېخوېن و مافي خوېنديان نېبوو، "هېرچېندې دوو ځېشکې ئېسپاني يېک لې سېدې چواردېم هېردووکيان ئوندي تينېي خوېندن بوون، ځېيان بې بېرگې کردېوو کک، کک بېو جېرې گېشتنې بېر دېروازې زانکې پېيانو بوو جېهانېان پې بېخېون، بېمېام دواي ئاشکرا بووني دانېيېکيان بې هاھېي ککېکان لې زانکې بېدېر کرا". (ئېحمېد، ۲۰۰۸: ۱۸/۶۶). بېيې ژنان ململانېيان بې ئېو دېکرد کک وکېو مېرېقېک مامېوې لېگې بکېت، لې کرې کار و مافي خوېندن ناداد نېن، لې پېنېا زانکېيېکې نهېنې گېرېک بې ژنان دېمېزرېنېت، ئېژکېيان کک سايېتيېکې وکېو ماري کېري پې بېدېم هاواري کرد، شېرمې ژن لې مافي خوېندن بېبېري بکېت، کک دواتر پياوان بې شانازيېو ۱۹۱۱، لېسېر سني زېر ځېلاتې نېبېيان پېشکېشکرد". (هېمان سېرچاوې پېشوو)، قسې ئېفلاتوون دووپات دېکاتېو ککوا بووني زېرکې مېرېقې پېيونيې بې گېزېو نېيې، بېکو لې هېر کام تېخمېک دېکېت لېشتېکا زېرکې بېيان يېکېک لېيېکې زېرکېت.

کټ واته مملانېکان د ګرټ ديوټۍ کې ژرنيان هېټ، کې بېټې هېټ بېرېوې پېشچوونې لايېنېک، بېټېم ديوټې شاراوېکې مملانې پياوان و ژنان لېوېدايې، کې لېشکستېکانيان مملانې بې ژوې دېکېن يېکټري تېمټبار بکېن. بې نموونې پياوان لې کاتي سېرکېوتنېکانيان لې شې و جېنگېکاندا ئازاکان پياوان، پياوان خېان بېرېرګارکېر دېزان، دوايي ما وېرانييېکې زېر، ژنانيش دېين : ژوې ئېمېين، ئېوېمان پېروېردې کردوې، بېټېم کاتېک دېينې سېر شکستېکانيان و لايېنې نېرنييېکې جېنگېکان، دېينې ژوې ژنان تېمټبارن بېوې نېتان توانيو نېوېک پېروېردې بکېن! (۱۳).

بېمشوېيې مملانې ژنسالارې و پياو سالارې لې فېرمې جياجيدا، لېشوې ئېرني و نېرني بېردوامن.

- مملانې لې چيرېکدا.

چيرېک ئېو ژانرې ئېدېبييې، ګرينګيېکې زېري لېنېو دونيائي ئېدېدا بې تاک و کېمې هېي، چونکې سېسې پېروېردې دېګېټ. بې هېي ئېو ووداو و ئېزموونانې لې ګېانېوېکدا بېدي دېکټ، پې لې ووداوېکانې نېو ژيانې مرېف، مملانې بېشېک بووې لې ژيانې مرېف، ئېوېش وېکوو بوونېک لې ژياندا، لې ژانري چيرېکدا ئېنگې داوېتوې. هېروېک مېنټک دېټ "چيرېک واته مملانې و جووې". (مېنټک، ۸۵، ۲۰۱۸). واته کارکټرېکانې نېو دېقي ګېانېوېکدا مملانې دېکېن بې بېدېسټېناني ئېو ئامانجې و ويستې کې خېان دېانېوېت، مملانې وېکوو ووداوېک لېنېوان کارکټرېکاندا لې چيرېکدا دېرناکېوېت، بېکو هېکارېکې ګرينګې، بګرې هونېرېکې بې بوونې نېخشې چيرېک (ګېاېي چيرېک) (۱۴) چونکې ووداوېکانې ناو چيرېکېکې بېهېزتر و بې پېزتر دېکات، ئېوېش بېهېي ئېو وېوېوېوېوې کارکټرېکان لېګې يېکټري يان لېګې خودي خېان.

ګرينګبوونې مملانې لې چيرېکدا وای لېهاتووې بې تېخمېکې ګرينګ دابنرېت، بې نېخشې دروستبوونې چيرېک، هېر لېبارېي ګرينګې مملانې وې دېټ "لې دېقېکې ئېدېبېدا، دېټ جېرېک لې مملانې هېټ، ئېګرنا چيرېک بوونې نابېت، بوونې دژواري و جياوازي يېکېکې لې ګېي هېرې خېاکانې دروستبوونې مملانې لې چيرېکدا". (هېمان سېرچاوې پېشو).

لې وانګېي پېکېوې چيرېک بې بوونې مملانې پېيدا نابېت و سېختي و

جیاوازی ځکه به مملانه ددات، چیرک بټکایو، هرچند لاسرټای ونه کیدا گشتانندن هیه، چونکه دټټت دقې ئدې، بې، بېام دواتر تایبته دټکاتو به ژانری چیرک. لاسرټاو زږ جختمان لاسر فر جری مملانه کردتو له ژياندا، ئگړ بوونی مرق لاسر مملانه وستابته، کواته فراوان بوونی مرق له گړدوندا هکارکی تر، وایکردوو فر جری له مملانه بټکایو و دوستبته لوانه (مملانه دټروونی، زارکی، جستهیه، کټمه یته، سروشت، ثابووری، سیاسی، مزه یته...تد). فر جری مملانه کټ پیوسته به ووداو کانی ژیانی مرق کټکان له چیرکدا ځنگی داوتو، بگر وکوو هونرک سیری مملانه دکرته له نوان کارکټرکان، له نو کټی جریکانی مملانه دا، مملانه دټروونی به جوانترین هونر دادټرته و جوانییک به دق دټخشته، چونکه مملانه دټروونی پانځر به سره ټټدانی جریکانی تری مملانه. حټ مټک له باری مملانه دټروونی له چیرکدا دټټت "ئم جری مملانه ئستایتکترین جری مملانه یه". (همان سرحاوی پشو). مملانه دټروونی به بناغی جری مملانه کانی تر دادټرته و زیندووټی به دق دټخشته. بټتایبته ووداو کانی ناو چیرکک له نوان کارکټرکاندا بزیندووی دټټتو. (حوسن، مټلود، ۲۰۱۸ : ۳۶۰).

، بټشی دوو م

مملانه پیاوسالاری و ژنسالاری له کورته چیرکی "ئیمپراتریای ژن"

چیرکی ئیمپراتریای ژن له نووسینی (دشاد کاوانی) (۱۵) یه. ئم چیرکک په له ووداو و گټاننه وی مملانه ژنسالاری و پیاوسالاری، ژنان و پیاوانی دټټتخواز له مملانه دان، به ئاراسته یه کی نرنی په له گری دټروونی و له ووداو یه له دوا یه کټکی ناو چیرکک که دا، به دوا هټی توټټندنه ون. تا دگات ئاستی شش و اپریند کانی ژن، چن دین جری مملانه له نوان ژنان و پیاوان له " ئیمپراتریای ژندا " ځنگی داوتو و کټ بریتین له :

- مملانه دټروونی و کټمه یته "ئیمپراتریای ژن"

مملانه دټروونی له یه کټم گټاننه وی چیرکخوانی گټو و چیرککک دټټت په دټکات، لاسر زاری کارکټرک له بټردټم کارکټرکی نه ناسراو و بریندار، له گټی جټناوی ته، ووداوی په له تراژیدی و مملانه پیاوسالاری و ژنسالاری دټټتو و دټټت "دوا یه" و

[illegible]

بکووژی کارکت رکت، پرو ردت و ژینگ کئی وای ل کردوو کوا ب نااگایان، ئو ونا یی بی گزی م ک شراو ه ر ب و شو یی بینت، بیی ململانی بی ازیکردنی ک م کردوو بی کوشتنی ژنگ، ک ئ م ش د ر ئ نجامی ململانی ک م ای تی لای جیر کنووس، بی بی بی پو ری د ر وونزانی ئ م د ستپ ک کی ز یی بی چوون ناو ووداو کانی چیر ک ک.

- مملانی گروہ لہ "نیمپراتریای ژن"

گڏوڏ رڻو وڻي چير ڪڪڙ ڇي ڏي لڏ ملمانن ي بڏ ڏس ته ناني ڙن ڪڏا بوو بڏ ناوي (هه فرس)، بڏ ڏام بڏ هي ئي وڻي ڪڏ لڏ ڇو نني بڏ ڏس ته ناني هه فرس بڏ ئي مڏ ڏي بڏت، بڏ مڏش ڏي ڪو وڻت ملمانن ي ڇو دواندن وڻ لڏ سڙ زاري ڪار ڪتڙ ڪڏ ڇي ياي ”مني نڙان و ڪو وڻ پاش لڏ ڏس تڏاني تڻو وڻي ڇو نڻ ڪاني هه فرس، بڏ ياري ڇو مڏاو هه موو شت ڪ ڏي رباري زانياري و ڏي پڙين مڙن ڪاني ڙن و ياخي بوون ڪان لڏ بڏ ڏم دادگا زڙ ڪان مڻ ڪاني پياودا هه ڏڏم.” (ڪاوانن، ۲۰۲۱: ۶۰)، دواي شڪسته ناني لڏ ڇو نني بڏ ڏس ته ناني هه فرس، ملمانن ڪرڏن لڏ گڏ ڇي، وڻو بڏ وڻي ملمانن ي ڪي تر ڏي بڏت وڻ بڏ وڻي ڪڏوا هه وڻ بڏات نه نني مڙن ڪاني ڙنان ئاشڪرا بڪات، بووني ست مي پياو لڏ ڙن وڻي ڪرڏو وڻ ڙنان ياخي ببن، لڏ م ڪورٽ چير ڪڏا ملمانن ڪان زڙن، بڏ ڏام ڪار ڪتڙ گڏوڏ رڻو وڻ ڪڏ گڏي ديار نني ئا ڇو مڏي يان نڙ، تاڪو وڻي لڏ سڙ بڏين لڏ باري ئي وڻي ڪڏوا ڙن سالار يان پياو سالار.

- مملانی ژنسالاری ل "ئیمپراتریای ژن"

ژنان ل کورت چیرککدا ب سار خان سالارن ب و ی ک ب ناگان ل و ی چتر شای نی ئ و نین بچ و س نر ن و ، ب ی خ یان د خ ن ژ ر پرسیار و ، گ ر و ک ل چیرککدا ب م ش و ی ب مان د گ ت و د ت "چن ئ م مانان شای نی ئ و ی ن، بمان چ و س ن و ، بک در ی ن و بفر ش ر ی ن و بمان سوون... تد، چونک هچک ل مانای ژگار ح س ر ت مان دوو کانی س ر د می ک ن ت ن د گ یشتن، ل ب ر د م و ر ز ن ن گ ی ن کانی س ر و ش ت د ت د پ ی ن و ت نیا ئا و د ا ن و ی کی خ ر ا ش م ا ن ب د و ا و ن د د ا ی و ، ل ح ق ی ق ت تفت ک نی ژ ی ن ح ای ن د ی و ی ن". (کا وانی، ۲۰۲۱: ۶۰). ژنان د یان و ت ل خ یان ت ب گ ن ب چ ی د چ و س ندر ن و ، ب ئ م م ب س ت ش خ ن ل خ یان د گ ر ن ب و ی ک و ا ب چ ی ژ ک س یری د و ا و مان ن ک ر د و ، ل ا ب ر د و ی خ مان ت ب گ ی ن و ل ب و و نی ت ی خ مان ت ب گ ی ن، ل ر د ا ه ک ا ر ی چ و س ا ن د ن و ی خ یان ب ن ا ه و ش ی ا ر ی خ یان د گ ر ن و ، مملانی ک ر د ن ب ن ا س ی نی خ و د مملانی ی کی ئ ر نیی لای نو و س ر.

- مملانی ک ر د ن ب ا ز ی ک ر د نی گ گ ز ی نر ل "ئیمپراتریای ژن"

ژنانی ن و چیرککک خ ن ل ا ب ر د و ی خ یان د گ ر ن ب و ی ک و ا ت ن ه ا مملانی یان ب ا ز ی ک ر د نی گ گ ز ی نر ک ر د و ، ب ئ و م ب س ت ش د یان گ و ت "ه م ی ش ب ت ر ک ر د نی غ ر ی ز کانی پیاو د چ م ا ی ن و و ب ی خ مان شیر ی ن تر و خ ش م تر د ک ر د". (کا وانی، ۲۰۲۱: ۶۱). خ شیر ی ن ک ر د ن و خ ج و ا ن ک ر د ن ک ت ن ه ا مملانی ک ر د ن ب ا ز ی ک ر د نی گ گ ز ی نر، ب ک و مملانی ل ن و ا ن ژ ن ا ن ی ش د ن ت ب و و ب و ی ک ک ج و ا ن تر ی ن و ن ا س ک تر ی ن. ئ م ش چ و س ا ن د ن و ی ک ب و ب ر ا م ب ر ب خ یان، چونک ن ا ز و م ک ر ت ن ه ا ب ژ ن ه ب س ت ر ا ب و و، ک ه ی چ ب د ی ل ک ی تر یان ن ب و و خالی لا و ا ز ی پیا و ا ن ب و ب ر ا م ب ر ب ژنان، ب ی ب ش و ی کی نر نی و در و و نای م ک ر ی ژ ن ا ن ک ر ا و.

- مملانی ب ر ا م ب ر ه ب س ت ر ا و ک ا ن ل "ئیمپراتریای ژن"

ژنانی ن و چیرککک، ب ر ا م ب ر ئ و ه ب س ت ر ا و ا ن د و س ت ا ن و ک ب یان در و س ت ک ر ا ب و و، ک د ب ت ج و ا ن و ن ا س ک ب ن، ب ی ه ف ر س ی ک ک ل ک ا ر ک ت ر کانی ن و چیرککک د ژ ی ئ و ه ب س ت ر ا و ا ن و س ت ا ی و ک ژ ن د ب ت ج و ا ن و ن ا س ک ب ت، ق ی ل ه م و و ج و ا نی ن ا س ک ی ی ک و ئ ا ل ت و و ن د ب و و ی و ، ل چیرکککدا و ن ا ی کی نر نی ب ر ا م ب ر ب

دژیه کک لایر دا بادی دکریت، لایک ژنان دکوژرن لایکی تر بانگ شای ل ناوچوونی دسباتی نریند دکن، ک دسباتکی بگن و ماو بسـرچوو، ململان کانشیان بوو هی ل ناوچوونی دسباتی نریند.

۳- سرکوکردنی هر پیاو کک باسی ل گوزرانی ژنانی کردبا، بام لچی و چن و ب؟ هکارککی نادیار بوو، ژنانکی یاخی برامبر ب هـموو هـبـستر او کان و خـیان بـ شـشـکی مـزن و کومـایـتی دادنا، پیاوانی سرکووت دکردن، ک ئمـش پارادوکس، ل وانی نووسر و جیهانبینی خی دا.

- ململانی پیاوسالاری ل ئیمپراتریای ژن.

لم چیرکک داپیاوان دابـشووینـد سـر دوو بر، برریک ململانـیان بـ حـز و ویستی خـیان دکرد، تاکوو ل ژنان نزیک ببـنو، وکوو دـشاد کاوانی ل بارکی کارکتـری ئـحـی سرژنان، دپـیـقت " ل وـاتـکـیدا لاسایکـر و ویکـی سـرسـختی ژنان بوو تا ل هـفرسـ نزیک بـتـو، بـ کاری بازرگانش دـچـوو ناوچـی هـرمـکانی تری خواروو، ل و تـکـ بـ ژنی تر دـبوو، هـر جار و پیاوانی وکوو ئـحـ بـ فرتوفـلاکـو و ململانـیان بـ ئـو دکرد تاکوو ل ژنان نزیکببـنو". (کاوانی، ۲۰۲۱: ۶۳، ۶۴). لـر دـشاد کاوانی ل چیرککی ئیمپـراتریای ژن، گـزی نـر دـخاتـ نـوان دوو قـناغ و دوو چین.

یککـمیان: ئـو یکـخراوـکان و شـش و خـباتی ژنان دـخاتـ بر خـند کک پـشـنگایـتی چالاکیـکانیان دکن یاخود هـزی پـشتی ئـم جـر و کـخاوانـن.

برری دووـم: دیکـی پیاوان ئـو پیاوانـ بوون کک ململانـیان بـ پاراستنی نـریت دکردوو، ژنیان لـسـر هـیـکی بچووک دـکوشت، هـر دـژ و وـندـی ژنـکی کوژراو دـبـنرا، هـروک کارکـتـر گـر و وکـ دـت " هـموو بـیانیک کک لـ خـو هـدـستام، وـندـی کی تری یـکـک لـ کچـ کوژراوـکانم دـبینی، کک لـلایـن دـستـکی ون هـدـواسـران". (کاوانی، ۲۰۲۱: ۶۴)، ئـم برری پیاوان قـناخـکی درژتری مـژووـیان هـی، ل پیاوانی سـرتایـی و ئـستا و بـردـوام ململانـیان بـ مانـوی نـریتی ژن کوشتن دکرد.

- ململانی جـنگ ل "ئیمپراتریای ژن"

لځ چيرکککدا مملانککان درېژي هڼي و کتاي نايڼ، چونک تايپراترياکک لځر زځم و ستمي پياوسالاري زگاري کرا، خي لځر ستمي ژناندا بينيځو، بلمش مملانککان زياتر درېژي ککشا، کاواني ئيژت ”هڼبژاردني سرککک لځگزي م، پياواني چاويلکک لځ چاو، پلشتي و ووت و ځجال، زانا و نزان، شنبير و کولوار، دسلا تدار و بلم دسلا تي تنگي پلم هڼچنيوون، هراسا نيوون.“ (کاواني، ۲۰۲۱: ۶۳).

هڼکاري ئوي کوا پياوان لځ ئيمپراترياي ژن هراسان بيوون، پياوان لځ با دسنيووني ژنان دترسان، ترس لځ تسمندنيو، ترس لځ کوشني پياو لځسر شځف، سنووردارکړني چوون دځويان، سنووردارکړني کاتي کارکړنيان، هڼکړنيان، بلمکارهڼنيان وکوکو نامرازک لځ دځق ئدبيککاندا بلمدان لځ پلمگيان، تد، ئم ترساي پياوسالاري استيپکاني اککشا، مملانکک ژن بلم تسمندنيو بوو، بلمش دنووست ”هڼموو شووک لځ بيا بانککاندا ترمي پياوکي بلماسنام ددزرايو. کوشني پياوان لځ بازارککان و شوځن گشتيپکاندا بيوو شتکي ئاساي هڼريککيان بلميانوويک دکوژران، زريپيان بلمتي بلمشځفي دکوژران.“ (کاواني، ۲۰۲۱: ۶۳)، کوشني پياوان لځسر شځف هڼمان سيناريي دسلا تي پياوسالاري لځ دسلا تي ژنسالريدا دووبارکرايو، بلمش جيرکنووس هڼم ستمکار و ستملکراو پچوان دکتو، بازني خراپکاري دخت هڼستي مرف نلوک گز، هڼميش بلمدرکړني پياو بلمستميکاريي مژوويککيان ک بلمرامبر ژن کردووي تي، وک کودتايکي هڼگلاو نيشان ددات، بلمش مملانککان بلمشوويکي نځني بلمردواميوون.

- ئيمپراترياي ژنسالري.

وځني دسلا تي ژن لځ کورت چيرککي ئيمپراترياي ژن، وځنيکي نځنيي، چونک دسلا تيکک پلم لځ ستمي و کت و بلمدکړني نځني، ئم کت و بلمدکړني نځني بلمهاوکاري نځني خيان بوو، بلمتايبي تي ئحي سځرژنان لځ چيرککدا ديار ک يارم تي دري سځرکي هڼفرساي.

پياوان و گنج نځنيککان لځ ئواران نځنيان دتواني لځبر هڼشي کچککان بلم دځوي، هڼر ځو و پياوک لځ ئيمپراترياي ژن لځسر بلمشځفي سځرد بځران، هڼر ځو و پياوک دسندرځي دکراي سځر، ئلمش پچوانکي ششي ژنان بوو، بلمش ”شش دروست نابت،

ئەگەرچە وسانەندەن ھەر بىر دەۋام بەت". (میسرى، ۲۰۲۰: ۱۲)، بىر
واتا يەككى تر ئۆگەر شەكلىنىشكە ئىتوانى دەسلەپكى ستەم بىگەت، ئۇ
شەكلىنىش نىيەت، بىرگەت تەنھا فەم گەدراۋ، لى ئۆستەمى پىاۋان ژنان
ستەمىيان لىدەكرا، بىرەم مەملەنەكان، زەر بىر جوانى بىر سە شەۋاز لى
جىرەكەك دەركەۋتن بىر ۋوخاندەن دەسلەپكى تە پىاۋ:

۱- بىر شەۋى خەپىشا نەدان.

ھەر فرسە پەۋاننى جىرەكەك خەي سەرىپە رشتى خەپىشا نەدانەكانى دەكرد،
دەشەاد كاۋانى لى چىدەكەكەدا دەنوۋسەت "بىر كەمەكە كچە
تازە پەگە يىشتەۋەكان و قەيرە ترشاۋەكانى لى دەۋرى خەي كە دەكردەۋ".
(كاۋانى ۲۰۲۱: ۶۳). ئۇ مەشە باۋەۋەنە بىر تەۋانەي ژن بىر
سەركردەي تە شەكلىنىشە ژنان، كە خەكەكى ئۆرەننى و فراۋانى بىر كەردەۋەي
نوۋسەر تەگەشتەنەي تە لىدەۋەۋەي گەزەي خەي كە نەرە، لى كەتەكە دا
زەرەبەي شەكلىنىشەكانى لى ئۆرە چەپەكى پىاۋان بوۋە و يەنە شەكلىنىشە
ئاستەۋەي پىاۋان ناسراۋەن.

۲- بىر شەۋى نەنەي.

مەملەنەي شەكلى و پەكەدادەن بىر شەۋەي نەنەي لى كەتە چۈۋەي (ئۆخەي
سەژنەنە)، بىر كەرى بازەرگەنە لى ھەرەمەكانى خەۋارۋە، كە بىر
پەلەنگەران چەۋە (كاۋانى، ۲۰۲۱: ۶۳)، يەرمەتەدەنە ئۆخەي بوۋە ھەي
سەركەۋتەنە پەلەنەكانى ژنەيەخەۋەكان، لىرەشە ھەم دەسەنە نەشەنەدەنە
ۋاقەي سەسەي و كەمەلەيەتەي و تەۋەنەدەرى نەر نەشەنە دەدەتە، كە ھەر
خەيەنە ستەمەكار و فرەدەۋەسەي ژنە.

- مەملەنەي لى نەۋەردەنە نەرەنە.

مەملەنەي ژنەسەلەرى بىر لى نەۋەردەنە نەرەنە دەستەي پە كەرد، " ئۆۋرە
ئۆيە ھەرەۋە رەدەۋەكەشە، ئۆۋەرەي پەيزەكى كەشتەنە نەرەنەكان
بوۋە، ھەرەمەكە لى يەكەم ئۆيە ئىمپەراتەريەي مەينەۋە دەستەي پە كەرد،
خەيە لى پەۋە، لى مەژۋە شەكلىنىشەكانى شەرسەتەنەي تە زەرەمەلەي
خەبەزەنەكانى گەدرا، لى ياساۋە، سەرباز، سەركە، مەمەستە و
قوتەبە، سەراپەي پەيتەختە و شەرە و لادەكان، كەچە و كەكەنە و قەيسەرى
و بازەرە و دەۋە دراۋەسە، كەگە و كەرگەكان، مەزگەۋتە، و كەلەسە و
نەۋخەنەكان، لى سەر مەنەرە دەگەتەريەۋە. شەعەرە و شەنەبەرەنە،
نوۋسەرانە، ھونەرمەندەنە لى شەنەكانە و مەنشەتەي ئۆنەمەكانە... تە،
مەژۋەنوۋسەكانە لى سەر تەشە بەردەي چەكەكى نەۋە و تەزەگەرى
ھەيەنەكەندە... ". (كاۋانى، ۲۰۲۱: ۶۶). نوۋسەر لى گەگەي ئۆمە

چیدګډ د مانباتو او په مټرووی سره تایی مړه فایده، په ش شارستانیه ته مټرووی و سرده د نیولیک و سرده د کشتووکا، خواو ندګانی دایک و سرده می شارستانیه ته سومر و بابل، وګ خواو ندګانی ژن و ګوو نین هسارګ، تیامات، ئینینا، ګ له و سرده م دا، ژن سرده سته بوو و پیاو ژرده سته، ئه م ش به ووګکی دیک له بیرې نووسر دا خاکی ګان و ی به ګند.

نجم

له تایی توژیند و ګم دا دواي وو نګردن و هریک له ګمګانی (ژنسالاری، پیاوسالاری، مللاند، ګند) و د ستنیشا نګردنی لای نی مټرووی ګم ګی ژنسالاریمو مللاند، هروها ګرګانی مللاند و پا ندګانی، له شیکردن و و " ئیمپراتریای ژن "ی د شاد کاوانی به و نجم ګیشتم؛

ژنانی نه و کورت چیرکی ئیم راتریای ژن، خیان خن د کرد به و ګ ناه شیار و به ئاگان له ابردووی خیان، به مللاند یان د کرد ګ چیر نه و سندرند و.

مللاند ژنسالارګان په بوو له ګری د روونی و هستی ت س ندن و. بوونی د ژیک ګکی ز له نوان مللاندی پیاوسالاری و ژنسالاری، له هاتن سرتخت و ه بژاردن و ئیمپراتریا، ګری د روونی، شش و یاخیوون... تد.

پیاوان ګګی به رچاوی ه بوو له چوسا ندن و ګګزی خیان له سرده می د سته ته ژندا، هروګ چن ناه شیار ژن ګګی بینی له چوسا ندن و ګ ژن له د سته ته نرسالاریدا له ئیمپراتریای ژندا. مللاندی پیاوسالاری و ژنسالاری له مللاندی خپشان دانګانو و با به مللاندی ګګی ګشا.

و ندی کی نرنی به د سته ته ژن ګشراو له ئیپراتریای ژن، ګ ت نه ئم درند یی له ژر د سته ته پیاواندا بوونی ه بوو. دواچار ژن و پیاو مرفن، د ګر تل ه ر سرده مکیان، ی ګکیان بیت به ست مکار، له ئیمپراتریای ژندا د رد ګوت، ګوا ئ ګر ژنیش بی بکریت، ګګزی نر د چوسا ندرت و به مام له ئاست د سته و سیاست هیچ به ګګی کی مټرووی نیی، ګګ له ګ ته ګشتی نه بت.

د ګریت ووتی مټرووی له به ر ژر و ندی ژنان ګګ انکاری به س ر دا بت. ترسی له قبوونی په ګګی پیاو له هانتی ش په پی فم نستی.

- چیرکڼووس خڼی لڼ گڼگڼزی نڼرڼ، بڼڼام توانیویڼ تی لڼ نووسینڼ کڼی دا، باشڼ و خراپڼ بڼ هڼردوو گڼگڼز بڼ یڼکسانی بڼینڼت.

پڼڼاوینڼکان

۱- لایڼ نی بایڼلڼژی مرڼف هڼکارنییڼ بڼ بڼهڼزی و لاوازی مرڼف، فرڼید ژن بڼلاوازدڼ بڼینڼت بڼ هڼی نڼبوونی چوکڼوڼ، کڼ لڼ نڼرینڼدا هڼیڼ، لڼ مڼینڼدا نییڼ، بڼڼکو لایڼ نی کڼمڼڼایتییڼ کڼ بڼیاری لاوازی و بڼهڼزی لڼسڼر گڼگڼزڼکان داوڼ.

۲- فڼمینیزم یڼکڼمین بزوتنڼوڼ بوو بڼشڼوڼی ڼڼکخراوڼی ملمانڼی بڼ یڼکسانی ژن دڼکرد.

۳- مڼرگڼی، عمر مڼرگڼی (۱۳-۸-۲۰۲۱)، ملمانڼی یان دیوڼ
شاراوڼکڼی واقع، خڼندان <https://www.xendan.org>

۴- ڼزگار، محڼمڼد ڼزگار (۱۶-۲-۲۰۲۱)، ملمانڼی خڼزانی،
زانیاری <https://www.zaniary.com/blog>

۵- ڼڼحمڼد، ڼڼزدار ڼڼحمڼد (۱۶-۲-۲۰۲۱)، ملمانڼی دڼروونی و
جڼرڼکانی <https://zaniary.com/blog>

۶- عوسمان، دیدار عوسمان (۱۸-۳-۲۰۲۱)، ڼادڼم (عڼلیڼ سڼلام)،
مڼژووی کورد <http://www.historyofkurd.com>

۷- شڼپڼڼی دووڼمی فڼمینزم، لڼ ڼمریکا لڼسالی ۱۹۶۵، لڼ ژڼاوا
لڼ ۱۰۶۶ دڼستی پڼ کرد، ڼڼم شڼپڼڼ پڼڼڼ سڼندنی زیاتری بڼخڼوڼ بینی
لڼچاو شڼپڼڼی یڼکڼم.

۸- ڼڼقڼی ناڼاگای مرڼف بڼشڼکی سڼرڼکی مڼشکی مرڼفڼ، کڼ بڼرپرسڼ لڼ
بڼرڼوڼ بردنی ڼندامانی جڼستڼی مرڼفڼ، یارمڼ تی دڼری ڼڼقڼی ناڼاگای
بڼ بیرکردنڼوڼ، ڼڼقڼی ناڼاگای مرڼفڼ % ۹۵ ژیانی مرڼفڼکان بڼرڼوڼ
دڼبات، یڼکڼمین پرڼگرامکردنی ڼڼقڼی مرڼفڼ لڼ تڼمڼنی منداڼییڼوڼ
دڼست پڼ دڼکات، دواتر دڼبڼتڼ خڼیڼک، بڼیڼ کا تڼک ڼڼگڼزی نڼر پڼیان
گوت تڼ ناڼای بیرڼباوڼی ناڼای تی لڼ ناڼاگای دڼچڼسپیت، بڼڼام کڼ
بڼ کچ دڼمین تڼ لاوازیت و دڼبڼت شڼرمڼ بیت، ڼڼوا بیرڼ باوڼی
شڼرمڼی و لاوازی لڼ مڼشکڼی دا دڼچڼسپیت.

<https://www.nogomi.ru/songF>

٨- مەلەلانی دەرۆونی لێ ٲووی ساییکولوژییەو ٲچەند جێرێک بوون، لێوانێ مەلەلانی ٲوونەٲش کە ئێم جێریان دەرۆونی مەرٲف لێنەوان بژاردەیی دوو هەزی باش دایە، کە گەر لێبەردەم هەبژاردنی شتەکە، کەچی مەلەلانی ٲاشکەش مەلەلانییەکە لێنیوان دوو ٲاڵەری خراب، کە مەرٲف لێنەویاندا نازانەت کامیان هەبژێریت، ٲونکە هەردووکی زیانی بەی هەیی.

<http://kurdipost1.blogspot.com/g>

١- <https://darwnshikary.wordpress.com>

١١- بە ٲوێستم زانی ٲوونکردنەوێ لێسەر ٲەندی " کٲا شەرمن شارێکی تینیت"، ئێو ٲەندە لێ زمانی ٲێژانی خێک بە تایبەتی دێڤەری بادینان بەکاردهەنرەت، لێ هێچ کەسێکی بەتەمەنم ٲرسیار نەکردوو و بە ٲوێستیشم نەزانیوێ قسەیی گشتی بە مەلکی کەسێکدا بنەم، ٲونکە ئێگەر لێ کەسێکی بە تەمەنیش ٲیرسم ئێوا قسەیی ئێویش نییە، ٲونکە ئێویش لێ کەسێکی تر گوێی لێبوو، بەیی ٲەندەکان مەلکی گشتین، هەموو کەسێک دەتوانەت لێ باسەکانیان بەکار بەنن.

١٢- شەرمنی حالەتێکی دەرۆنییە، وا لێ مەرٲف دێکات مۆتەلانی بە خێی لاواز بەت، زێرجای شەرمنی ٲێزگرتن تێکە ٲەییەک دێکرەن، بەٲام ٲێزگرتن جیاوازی، کەسایەتی مەرٲف بەهەر دێکات، بەٲام شەرمنی کەسایەتی مەرٲف لاواز دێکات. نەجم، خێیال نەجم (٢٩٠-٧-٢٠١٨)، ئایا شەرمنی ٲیی؟ <https://www.sharazurnews.net>

١٣- قسەییکی گشتییە، لێ هێچ سەرٲاوەییەکم وەر نەگرووتەو، بەٲکو ٲووداو بارودەخەکانی نەو کەمەگە و ژیانێ ئێمە شاهید و سەرٲاوەیی ئێوان کەوا ژنان ٲیاوان یێکتری تەمەتبار دێکن لێ شکستەکانیان، کە ئێمەش سەرۆشتی مەرٲف و لێنەو یێک ٲێزیشدا بوونی هەیی، بە نموونە بە دەرژایی مەژوو دوو لایەن هەبوون، ئێمەش دێگەتەو بە ٲیرکە ئایینیەکی کە یێکەکیان دایە حەوای تەمەتبار دێکرد بەوێ کە ئادەمی هەلخەتاندوو، لایەنێکی تر باوکە ئادەمی تەمەتبار دێکرد بەوێ کەوا لاواز بوو خێی لێبەر حەوا نەگرتوو، ئێمە لێک اتەکدا خوا خێی ویستی لێسەر بوو جەنیشینەک لێسەر زوێ دا بنەت، ئێگەر ئێم ٲووداوەش ٲووی نەدەبوا یێ ئێی ٲون مەرٲف دێبوو جەنیشن؟

قسە (زمان) مەلکی گشتییە لێرگەییەو گوزارشت لێ ٲرسەکان دێکرەن

بەلەمە مەلکی گەشتی دەرکەت لێ دایان سەرچاوەی تر بەکارهێنرابەت یان هاو هزری هەبووبەت.

۱۵ - گۆڤالەیی چیرەک (پلەت) بریتییە لە نەخشەی چیرەک، مەملانەیی ئێو نەخشەیی دروست دەکات.

مەنتک، حەمە مەنتک (۲۰۱۸) هونەررێکەکانی چیرەک نووسین، چاپی یەکەم، چاپخانەی مەخەک.

<https://kurdipedia.org/default.aspx?q=20210324200304393131&lng=11>

http://www.muslimguide.se/Stories_of_Prophets/Adam3.html
%<http://www.historyofkurd.com>

سەرچاوەی کتێبدەکان:

ئەحمەد، کەمال مەزھەر (۲۰۰۸)، چاپی یەکەم و دووەم، بەغدا.
ئەجەلان، عەبدوڵا (۲۰۱۲)، ژێرلێژی، چاپخانەی ئێنەج، سلێمانی.
ئەگلەتون، تەری (۲۰۱۵)، بەچی مارکس لەسەر حەق بوو، پەشر و مەحمەد، دەرگای ئایدیا، چاپخانەی دەر.

ئەنوەر، پەییو (۲۰۲۱)، سەرۆک تەیک بە جەندەرناسی، چاپی یەکەم، چاپخانەی هەولەر.

ئەرەنت، هانا (۲۰۲۱)، شەرش و ئازادی، بەکر علی، چاپی یەکەم، کورد ئاوم.

- ئیمامی، نەسرەلا ئیمامی (۲۰۱۸) بنەما و میتەدەکانی خەڵی
ئەدەبی، سەنگەر نازم و هیمداد حوسەن، چاپی یەکەم، هەولەر.

- ئەحمەد، شوان (۲۰۰۷)، چەمکی مەملانە، چاپخانەی ئێنەج، سلێمانی.

- د. ئیمام، عەبدوڵا فەتاح (۲۰۱۳)، ئەرستۆ و ژن، سەرکۆت جەلیل، چاپی یەکەم، چاپخانەی مەکرێانی، هەولەر.

- بیجەم، د. حەسەن (۲۰۰۷)، ژن لە جیهانی سەدا، چروو سەبەر، چاپخانەی ئازادی، سلێمانی.

جەمال، سەزان (۲۰۰۹)، چاپی یەکەم، چاپخانەی خانی، دەک.

- حەجەزی، مەستەفا (۲۰۱۶)، دەرۆزەیک بە سەیکە لە ژێر مەرقەف، سەعدی کاکە وەیس، چاپخانەی ئەرەلات، هەولەر.

-حوسن، هيمداد (۲۰۱۰)، د روازي يک بڼه خنډی ئېدې نوي کوردی، چاپی دوویم، چاپخانه ی باز، هېولېر.

حوسن، حمېد سېد (۲۰۱۳)، مېلې سايې ستېدا، چاپی يېکېم، چاپخانه موکريانی، هېولېر.

حوسين، سېنگر نازم، مېولېد، نازان ساج (۲۰۱۸)، چاپی يېکېم، چاپخانه هېولېر.

عزيز، عيزېدين ئېحمېد (۲۰۱۴)، بنډماکانی د روونزانی گشتی، چاپی پېنجېم، چاپخانه نېژه لالت، هېولېر.

قېرچېتانی، د. کريم شريف (۲۰۰۶)، سايکېلجیای گشتی، چاپی يېکېم، چاپخانه زانکې سلاحددين، هېولېر.

قادر، سېر قادر (۲۰۰۹)، ئافريت، چاپی يېکېم، چاپخانه نېژه لالت، هېولېر.

کاوانی، د شاد کاوانی (۲۰۲۱)، نېرېرې مېرگم دت، چاپی يېکېم، مایې کتېب.

ميل، جېن ستیوارد ميل (۲۰۱۱)، کيلېکردنی ژنان، سېل سېلتانی، چاپی يېکېم، چاپخانه نېژه لالت، هېولېر.

مېنتک، حمېد مېنتک (۲۰۱۸)، هونېرېکانی کورتې چيرېک، چاپی يېکېم، چاپخانه مېخک.

مېستوور، موستېفا مېستوور (۲۰۱۴)، بنډماکانی کورتې چيرېک، مېسوود خېرشيد ساير، چاپخانه نېژه لالت، هېولېر.

هېد، ئاندرې هېد (۲۰۰۷)، چاپی يېکېم، د زگای ئاراس، هېولېر.

سېرچاوې فېره نگیېکان:

خا، شېخ محېمېدی خا (۲۰۰۵)، فېره نگی خا، چاپی دووم، چاپخانه وېزارېتی پېروېرد، هېولېر.

ئېسوېد، نېوزاد ئېحمېد (۲۰۱۱)، چاپخانه بېنايی، سلېمانی، لېکېنېوېکان:

ئېنگلس، کلارا زتکين، ئېلېکساندر کېلنتای، ئېفېلېن (۲۰۰۸)، ژنان لېکېمېگېدا، مېجيد مارابی، چاپی يېکېم، چاپخانه نېگېنج، سلېمانی.

عەبدولە، عەباس سەلح (٢٠٠٧)، فەمینیزم لە شیعری کوردیدا.
کرمانجی خواروو، چاپی یەکەم، چاپخانەی بینایی، سلێمانی.
ماڵپەڕەکە:

- ئەحمەد، ئەزدار ئەحمەد (١٦-٢-٢٠٢١)، مەلەکانی دەرروونی و
جەڤکانی <https://zaniary.com/blog4>

زەگەر، مەمەد زەگەر (١٦-٢-٢٠٢١)، مەلەکانی خەزانی، زانیاری
<https://www.zaniary.com/blog>

عوسمان، دیدار عوسمان (١٨-٣-)، ئەدەب (ئەلی سەلام)، مەژوو
<http://www.historyofkurd.com7>

عەبدولە، ئەردەلان (٢٠٠٩)، مەسەڵاتی ژنکوشتن و شەڕ. ف.
تەبیین: سەرچاوەی ئافەت لە مەژوودا لە نووسینی کەمال مەزھەر،
بەشەوی ئینتەرنێت، لە ٢٠٠٨، بەلەوکرەوتەو، دوو چاپی هەیە،
چاپی یەکەم لە ساڵی ١٩٨١، لە بەغدا چاپکراوە، بەسەلام، چاپی
دوووەم، ١٩٩٦ ئەمەژ بە شوێنی چاپ نەکرەو. لە نووسینی لە لیستی
سەرچاوە وەکوو کتێبی ئینتەرنێت ٢٠٠٨ مەمەلە لە لێکگرتوو و،
چونکە من بەشەوی ئینتەرنێت سوودم لەبەینی و نووسینی سە ساڵ کەشە
لە کەختەنی لیستی سەرچاوە بەی دروست دەکەم.

ئایا مەڕکسیزم ئایدۆلۆژیایە؟ حەمید تەقوایی

لە زوێر پەڕسێارێکانی دانیشتنی ئینتەرنێتی حەمید تەقوایی

ئەمیر زاهیدی: پەڕسێارێکەم پەڕسێاندی بە پرسی ئایدۆلۆژیای هەیە.
وێک دەزانن زەڕەک لە ئابەرێ ئێکادیمیێکانی سەرمايەداری وێک
هەنتینگتەن و فوکویاما و هتە، لە قەناغی پەش ووخانی دیواری
بەرلین و بە تەبیینی دواي ئۆی کە بوقی کەتایی مەژوو و کەتایی
ئایدۆلۆژیای لەدا و ئەوانیش لە ئاستیدا ئەیانویست بە خەڵک
بەن. کە کەتایی سەسیالیزم و کەتایی کەمەنیزم و کەتایی مەڕکسیزم.
تکای سەرێ تا پەناسێکی زەر کورت بە ئایدۆلۆژیای بکەن تا بزانی
بەستی ئایدۆلۆژیای چییە. وە دواتر بە بزانی سەسیالیزم و

کەمە نيزم و ئازادی و یەكسانی ئایدۆلۆژین؟ ئێمە پرسباری من بوو كە هیوادارم توانیبەتەم بە باشی فرمولەیی بکەم.

حەمید تەقوایی: بەڵێ، وەك ئاماژەت پێدا، دواى ڤووخانى بەلەكى سەفەت، هەمەتەك هەبوو كە جیهان گەشتوو تە كەتایی مەژوو و ئیتر خەباتی چینایەتی نەماو و هەموو شتەك كەتایی هاتوو. بەلام وەك لە باسەكەمدا وتم ئێمە تەزانە تەنانت بە ماوێ ساڵەكیش نەخایاند، چونكە هەندە بەمانا و ناپەییو نەدیدار بوون بە واقعەو كە تەنانت هەوێكى تەیریش پەویست نەبوو بە پووچەڵكردنەوێان و هەمان ئێزموونی یەك ساڵانە بەمانایی هەموویان نیشان دەدا ئێمەش، و نیشانیدا كە نەك تەنها مەژوو و خەباتی چینایەتی كەتایی نەهاتوو، بەلكو زۆرترین كەمەكوژی نەتەوێی و میلی و ئایینی تازە دەستی پەكردوو. ئێو ڤووداوانی لە ۱۵-۱۶ ساڵی ڤا بردوودا دواى ڤووخانى یەكەتە سەفەت ڤویاندا، بەهەمووانیان نیشان دا كە مەژوو گەڤا ڤووتەو بە سەدەكانی ناوێست و تەنیا دەتوانرەت بەراورد بکەرەت بە دەندەیی سەدەكانی ناوێست. بەیە وێلامی "بەروار تەواو بوو" لەلایەن خودی مەژوو ڤو درا و بەمانایەكە نیشان درا. بەگومان تەیرستەكانی سەرما یەداریی بازای ئازاد ئێمە تەزانەیان بە مانایەكى تەیری و ئێكادیمی نەخستەو، بەلكو زیاتر پلاتفرم و مشتومێ ڤەو پاگەندەى بوو تا لەژێر پەناگەى ئێودا بتوانن هەز و هەمی میلیتاریستی و دەستدرێژی سەربازی خەیان دامەزرێنن و پەشەخان . هەر لەبەر ئێمە هەكارە، بە خەراییی تەز و خەڵەكەى نیشتهو و

بەمانایی و گەتەجایی ئێمە بەچوونا نە بە هەمووان ڤوون بوو و بەلام باسی ئایدۆلۆژیا و هەرشكردنە سەر ماركسیزم وەك ئایدۆلۆژیا، باسەكى بنەتەتەر و كەنتەر لەم ڤەو پاگەندەى نەزمی نوێیە. ئایدۆلۆژیا بە شووازی جیاواز پەناسە كراو. ئێگەر ئایدۆلۆژیا وەك كەمەك بیروباوەی دەگماتیک لە قەسەم بدەیت، ماركسیزم بە تەواوی دژ ئایدۆلۆژیا یە. بەزەری بە هەمان پەناسە لە ئایدۆلۆژیا هەرشیان دەكرد سەر بە ماركسیزم. جەگای سەرنجە كە ئێوان لە ئێردوگای ئایین كە نموونەییكى ڤوونی بەردبوون و دەگماتیزم، وێستا و هەرش دەكەن سەر ئایدۆلۆژیای ماركسیزم. مەبەستم ئێو یە بەم تەنانت ئیدیعی دژایە تیکردنیان بە دەگماتیزمی ئایدۆلۆژیش تەواو بەمانا و بە بنەمایە. بەلام بەدەر لەم جەر ڤەو پاگەندەى دژى "ئایدۆلۆژیای ماركسیزم"، هەركەسەك كەمەك ئاشنایەتی لەگەڵ ماركسیزم هەبەت، دزانەت كە ئاماژەكردن بە گەڤان و گەڤانی جیهانی واقعی بنەمای ماركسیزم بە هەسەنگاندنی دروستی بیركە و تەیریەكان. ماركسیزم جیهانبینیەكى یەكگرتوو و ێستە، واتە تەیر

و عقیقده‌ی زانستی، لاس‌ر بن‌مای استی و ب استی‌کان پشت‌است
دکرته‌و و ئگ‌ر ئاید‌ل‌ژیا ب‌و مانای پ‌ناس بک‌ین، مارکسیزم
ئاید‌ل‌ژیا ی.

ب‌وای من ل‌واری زانستدا، ن‌ک ل‌واری لاهووت و
میتافیزیکدا، ئاید‌ل‌ژیا ب‌واتای دونیابینی و ی‌کگرتوویی تی‌ری
ل‌وونکردن‌و‌ی جیهانی واقعدا، ج‌ر‌ک‌ ل‌فلسف‌ی فیکری و
سیاسی ب‌زانین، و ه‌و‌ک‌ ب‌وونکردن‌و‌ی ژیان و پ‌یو‌ندی
پ‌کها ت‌جیاواز‌کانی ژیان‌ی ک‌م‌ای‌تی و جیهانی سیاسی و ئابووری
و سروشتی. چ‌ن‌س‌یری ئابووری د‌ک‌یت، چ‌ن‌س‌یری کولتوور د‌ک‌یت،
چ‌ن‌س‌یری سیستم‌ی سیاسی ک‌م‌ای‌تی و حکومت و یاساکان د‌ک‌یت و
چ‌ن‌ئ‌مان‌ ب‌ی‌ک‌و د‌ب‌ستیت‌و، ئ‌مان‌ ه‌مووی پ‌کها ت‌کانی
جیهان‌بینی یان ئاید‌ل‌ژیا ی‌کن.

کات‌ک ئاید‌ل‌ژیا ب‌م مانای ل‌ب‌رچاو د‌گرین، د‌بین‌ک ه‌مو
ه‌و‌و‌ تیریکید‌کان و ه‌و‌و‌ ن‌ز‌ری‌کانی قوتابخانه‌کان ه‌زری‌کان
ب‌د‌سته‌نانی وونکردن‌و‌ی ی‌کی دیاریکراو و ی‌کگرتوو ل‌س‌ر
ئ‌و‌ی ک‌ چ‌ن‌ووداو‌کان و ک‌م‌و‌ ه‌ل‌وم‌رج و پ‌شها ت‌کان
ب‌د‌سته‌و‌ بدن، ه‌و‌ی ئاید‌ل‌ژین. ب‌م‌ام ئ‌گ‌ر د‌گماتیزم و
د‌مارگیری و ن‌گ‌ی‌ ل‌پ‌ناس‌ی ئاید‌ل‌ژیا دا بخ‌یت‌ ناو‌و‌، و‌ک
وتم مارکسیزم ت‌نها ئاید‌ل‌ژیا نیی ب‌کو د‌ژ ئاید‌ل‌ژیا یش‌
(مارکس ل‌ ئاید‌ل‌ژیا‌ی ئ‌مانیدا ب‌ه‌مان مانا و‌خ‌ن‌ ل‌
ئاید‌ل‌ژیا د‌گ‌ت). ل‌ ه‌موو‌ ح‌ا‌ت‌ک‌دا باسی من ل‌س‌ر وش‌ و
مانای وش‌‌کان نیی، باس ل‌ ج‌وه‌ر و تایب‌تم‌ندی‌کانی مارکسیزم
و‌ک تیرید‌ک. ب‌وونکردن‌و‌ی باس‌ک‌، با نمون‌‌یک به‌نم‌و‌.

و‌ک نمون‌‌ ببرد‌زی پ‌ر‌س‌ندی داروین ل‌ب‌رچاو ب‌گرن‌ک تیر‌کی
زانستی س‌لم‌نراو‌. ژیان وون‌د‌کات‌و‌ و باس ل‌و‌ د‌کات‌ک
ژیان‌ی ه‌موو‌ ج‌ر‌ گیاندار و و‌و‌ک‌ک ل‌کو‌و‌ د‌ستی پ‌کردوو‌ و
چ‌ن‌دروست بوو‌ و چ‌ن‌گ‌یش‌و‌ ت‌ ئ‌ر‌ و س‌رچاو‌ی ه‌موو‌ ج‌ر‌‌کانی
چی‌ و پ‌یو‌ندی ن‌وان‌ئ‌م ه‌موو‌ ئ‌ا‌ر‌ ه‌م‌چ‌شان‌ و مر‌ف‌‌کان
چی‌ و ه‌ت‌، و گ‌انکاری‌کان ب‌در‌ژایی م‌ژوو‌ چین. ب‌ناویاندا
ت‌پ‌‌یون باش‌ ه‌رو‌ک‌ چ‌ن‌ ل‌ پ‌و‌ندی ل‌گ‌ م‌س‌ل‌ تایب‌ت‌ک‌ی
ژیان ل‌س‌ر ز‌وی داروینیزم دونیابینی‌کی دیاریکراو‌ و ئ‌گ‌ر
داروینیزم ب‌ ئاید‌ل‌ژیا بزائین، ئ‌وا مارکسیزمیش ئاید‌ل‌ژیا ی‌ و
ئ‌گ‌ر داروینیزم ب‌ ئاید‌ل‌ژیا ناوز‌د ن‌ک‌یت، ب‌کو تیر‌کی
زانستی پ‌یو‌ندیدار‌ ب‌ پ‌کها ت‌ک‌ و ت‌ د‌ب‌یت‌د‌ربار‌ی
گ‌ش‌کردن و پ‌ر‌س‌ندی ژیان ل‌س‌ر ز‌وی، باش‌، مارکسیزم ه‌رو‌ها

تیرکی زانستیی که پیرسندنی مژووی ئابووری و سیاسی و کهمایه تی ژبانی مرقد وون دکاتوو، ئهگه داروین لسه ر ئاستی یاسا بایله ژیهکان و سه رچاوی جه رکان و پهکها تنی ژبانی زینده و ران له جیهاندا وون بکاتوو، مارکس له په وندی لهگه فیرمه جیاوازهکانی سیستمی سیاسی، ئابووری و کهمایه تی، و شنبیری و کولتووری و ژبانی هونری جیهان. وونکردن و ویکه واقعی و زانستی لسه ر بندهای لهککه پینه و که ده توانرته مونا قه شه و خندهی له بکرت، ته بکرت و قبو بکرت. مارکسیزم سیستمیکه زانستی بیرکردن و ویکه، زانستیی به و مانایه که ده توانرته ته بکرت و و پشته است بکرت و و، ههروه ها ده توانرته بگه ته و په ر به سته و است بکرت و و. ئهستا، چن به وردی وشه ئاید له ژبا له فره نگدا په ناسه کراو، هیچ کاریگه ریه که لسه ر باسه کم نیه. په ناسه وشه یی ئاید له ژبا هه رچییه که به ته، مارکسیزم جیهان بینیه که زانستیه.

بهام ئهم هه ره شه بیرمه ندانی به رزواری به سه ر مارکسیزم و که ئاید له ژبا، چه که بوو که به که کی ته ژئاوا دژی به که سه قیه ته له کاتی شه ی سارددا به کاری هه نا. واتن لایه نه که ته خندهی سه رمایه داری بازاره ئازاد بوو له حکومه ته بیرکراتی و ته تالیتارییه کان، که هه موو شته که له ژبه ر ده سه ته ته خیدا بوو له سه رمایه داری ده و ته و ته و ته تانی به که کی ته ژه ته تدا. ئاید له ژبای فره رمی ئهم حکومه تانه به قه د ته و ته سه رمایه داری ده و ته و حکومه ته له یه که ته سه قیه ته په یوه ندی به مارکسیزم و هه بوو، په یوه ندی به مارکسیزم و هه یه. به واتایه که تر په یوه ندی به مارکسیزم و نه بوو. له که م ته گای سه قیه تدا هیچ شو نه واری هه و شانده و ته و ته و شو نه واری له نه مانی چه وسانه و و هته نه بوو و له گه ته ته و ته شدا ئیدیهی که م نه یزم و سه سیالیزمیان ده کرد و هه ر به یه په ویستیان به ئاید له ژبای ده و ته و فره رمی هه بوو به پاساوه نه و به ته م ده خه دژبه یه که. ناچار بوون به جه رکه مارکسیزم له جه سته سه رمایه داری ده و ته تیدا به چنه و و هه ر به یه ناچار بوون هه م سه سیالیزم و هه م مارکسیزم به شو نه و به لاییدا به رن. له مارکسیزم و ته ئاید له ژبای ده گما و داره که سه رکوته ده و ته تیانه دابه سه ری هه رکه سه کدا که ته خنده له واقعی چه وسانه و ته سه رمایه داری ده و ته ته سه قیه ته بگرت و هه ر نا ته زایه تییه که بخنکه نه ته. بهام سه رمایه داری له ژبه ر په رده ی مارکسیزم و سه سیالیزمدا هه ندن دژبه یه که و به ربه سته که م ته گما بوو، دواچار ناچار بوون به ته واوی ده سته رداریه ئیدیهی مارکسی و سه سیالیهی بن و یاساکانی بازاره ی ئازاد کاری خه یان بکه ن. ته و ته

لښې کټۍ سټيټدا وويدا، قيراني نايدي لاري مارکسيزم نه وو، بلکو قيراني سرمايه داري دهو ته وو، که له ژر پر ردي مارکسيزمدا خي به مارکسيزمي ساخت ناساند و مارکسيزمي کردار کې نايدي لاري به پاراستني دي.

[illegible]

لله بنده تدا ئمى مارکسيست کان پمان وايه دياردى دوت له ناو بچت و ببتد ئرگانى تىنها به ببتو و بردنى کممگا . ئرگ ر چين و توثر نبن، ئوا حکومت وک ئامرازى کى سياسى بمانا دبت. له کممگای سىاليستيدا حکومت پاشکشم دکات و جگى خى

تاک، خاوەندارێتی تایبەت و کەڵبەکە، ئایدۆلۆژیای کەڵبەکی
سەرماوەداریی بازای ئازاد، و ئێو بەهayanی کە قازانج و
بەرژێو و نەدیگانی بازای ئازاد بۆ دابەش. ئایدۆلۆژیایەک کە دوو
پایەی دین و ناسیۆنالیزم. لە هەموو وەلاتانی سەرماوەداریدا ئێم
ئایدۆلۆژیای نەگەر حکومەتەکان، بەکو دەستەلاتی بەسەر پەروردد
و کولتوور و هونەریشدا هەیە و لە لایەن میدیا یان بە واتایەکی تر
پیشەسازییەکی نوێ کە دەبە ناوی ئێندازیاری فیکر بەت، بەسەر
کەڵمەگەدا دەسەپنێت.

بەین بەمانایە بەبێن تەنها سەرماوەداری دەوڵەتی ئایدۆلۆژی بوو!
بەبێ، یەكەتی سەفیت فەرمانگە زەر کرێ و ئاشکرا بوو لە حکومەتی
ئایدۆلۆژی، بەبەم لە خودی ئێزێواویدا، بە فەرمانگە وردتر و
شاراوێتر، ئەک بەهوشووی و تەنانەت لە هەندەک کاتدا وەک سەردەمی
ماکارتیزم لە پەنجاکانی سەدەی ٢٠ بردوودا لە ئێمریکا یان سەردەمی
هیتلەر لە ئێمانیا، فەرمانگە زەر خام و ووتی کاریگەری
ئایدۆلۆژیای سەرماوەداری لەسەر کەڵمەگە دەتوانێت بە وونی
ببینێت.

تەنها کەڵمەگای سەسیالستی کە دوور لە ئایدۆلۆژیای فەرمانی و
دەوڵەتی چونکە پەویستی بە جەگرتەووی بەرژێو و نەدی کەمینەییکی
مفتەخەر نییە وەک قازانجی تەواوی خەڵک، هەر بەین پەویستی بە
ئاین و ناسیۆنالیزم و هەر سەرخانگی کولتووری نییە کە پاساوی
بدات و ئێم درەین تەریز بەکات. مارکسیزم وەک تەریز پەویستی
ناکات بە فەرمانی بکەرێت و پشت بە دەستەلاتی حکومەت بەستێت.
مارکسیزم زانستەکە، پشت بە حەقیقەت دەبەستێت و لە سەرماوەداری
یان سەسیالیزمدا دەوڵەت هەر فەرمان و ناوێکی هەبێت، بوار بە
هەزی مشتوم و خەند و قایلکردن لە کەڵمەگادا دەکات و بەرێوا
دەبەت و.

وێرگەانی بە کوردی کاو عومەر
، ٢٨ ی ئێلوی ٢٠٠٧

خوښدنه وړيک به ماني ماني ستاي پيانه... نووسيني: يوسف ئيسما عيل (کات فیک)

ناوی کتېب: ماني ستاي پيانه
نووسيني: چيستا يې سربي
وړگرگېراني: سړوړ عومړ
ژانر: ماني
لاپښت: پکها توو ل ۱۵۰ پښت

سړي تاي ماني کي پم باش بوو چي ند دږکي به تان بنوسم:
گرډلوول بوو، بگومان ه مووتان پدکک نن ل و زرياني نوډ دا ک
خريک بوو ه مووان ت پوتزي دنيای د کرد به سړ د موچاومدا، به
په لوي پاژنه به رز و د رگا به د رگا به شوې ناونيشان کدا
د گډام. ک هيج کس تا ئستا نوي نه بيستبوو، وک به ي
ناونيشان کي سړ ه ساري م ريخم داواکرد به!!

چيستا يې سربي: شاعير ونووس ږکي ئ ږاني سا ي ۱۹۶۸ ز ل دايک بوو
به ره مي ئ د بي زري ه ي و ه روها د رچووي به شي د رووناسيه.
گر به ي و باسي ماني (ماني ستاي پيانه) بک ي ن به ماني کي
د رووني ل قق م د در، ک ل سيارد به ش پک دت. ماني ک باس
ل دوو ئافر د کات ک ماو ي کي ز ر پک و ژياون دواتر ل ي کتر
داد به ن و ي ک کيان شوو د کات پاش ماو ي ک ک چي دواييد کات،
کو ک ل دواي خي به ج د ه و ل گډ باو کي د ژي.
ئافر ت کي تر پياو کي ل ي جيا د به ت و و و ل و هاتي ئ مريکا
د کات، ئم ژنه د به ت خا و ن کچک به به ئ و ي ئاگاداري ي کتر بن،
کچک و کو ک ل ل گاي ئينت رن ت ي کتر د ناسن و ز ربي ش وان
ل گډ ي کتر د دو ن. دايک ک د ي و نه نئ ئم بزانه س رداني
فرگي م سيقا د کات و به بيانو ماني ستايک به ک د گډ به
فر بووني پيانه. به م ماني ستاک دوو چاري نه خ شي کي س ير د به و
ل م و د ک و و ناتوان، به ش و ي به م و و داو ز ر باب تي
نه وان ئم دوو خان واد ي ئ اشکرا د به ت نه خ شي کي ماني ستاي
پيانه و ئ فتاري س يري دايکي کچک، ز ر نه نئ ئ اشکرا د کات ل ږ
به ديار د ک و حا تي د رووني و ه سوک و تي ک سا ي تي کان به
تا ي ب تي ئافر ت ک ه ند ديار د د ک ون به به رياس ول ک مين و.

لەر دى سەدىك دىتە باسەو كە سەدى چاتى پەي دىتەن، ئايە بەچى چات ئۆتەندە گىرگە و خەلكى گىرگى پە دىتەن، سەتەكى نەو مەنەكە كە گەلەك سىرنجى كەكەشاوم بەتەنى بخوئەنمەو، ھەتەتە زەرتى تى تەدايە.

ووتە: چاوەرە دىتە تا سەردەمى بەرزەخ تەواو بەت و قىامەت بەت. ووتە: بەرزەخ چىيە؟!

ووتە: مەنىش بە وردى نازانم، شەتەكە لە نەوان ئەم دىنا و ئەو دىنا، مەنگە جەرك بەسەركەرنەو قەيادەو رىيەكان..... لە لاپەتە ۷۷ى مەنى مەمەستەي پەيەنە.

ھەتەتە زىاتەر بە شان و بەي ئەم مەنە ھەتەتە دىنە چەنەكە مەنەكى دىتەتە زەنە و پەويستە تە خەتە خوئەنەرى بەت و بزەنى ئەم مەنە چەندە گىرگە، تە لەوانىە لە خوئەندەنەو بە كەمەكە مەبەست و پەرسىارى يەكجەر سەير لە مەشكەدا بخولەنەو.

نووسىنە: يوسف ئەيسەمەيل (كەتەفەك)
۱/۳/۲۰۲۳ باشوورى كوردستان - ھەولەر

قەسەي كەتەيە شەقام دەيكەتە. ھەمىد تەقەوايە. وەرگەتەنى بە كوردى: كەو عومەر

كەكەراو تەو لەسەر بەنەمەي گەتەوگەيەكى ئەستەوخە لە كەنە جەدەدو سەشەل مەديە، ۲۴ى شوبەتە ۲۰۱۳

نەونەشەنى ئەم گەتەوگەيە دروشمەكى وروژەنەر يەنە ئەگەيەندەنى پەشتەوانى لە خەتە شەقام و ھەتە نەيە، بەكەكو گوزارشت لەو ئەستەيە دەكەتەكە دەسەتە شەقام كەريگەريە ھەمەلەيەنە و بەنچەنەيە لەسەر ھەمەو ئەو پەشەتەنە ھەبەو كە ئەمە لە ئەم ۵ مەنگەدە بىنەومەنەكە. "شەقام و شەي كەتەيە دەتەتە" بە واتەيە جەموجە و نەزەيەتە جەمەو رە لە شەقامەكان، لە زەنەكان، لە كەرگەكان، لە مەنگەتەكان و بە گەشتە ئەو كە دەسەتەتە دەنەشتەوان لە بەرامبەر كەمەري ئەيسەمەيدە نەشان دەتە، تەخەمەكى بەتەواو تە چەرە نووسەزە.

شقام و ئاگوگانی 5 مانگی ابردو

دوای دسپکی ششی ژن ژیان ئازادی، گانکاری ز ر ل خودی ئران و ل س ر ئاستی جیهانیدا وویدا. ل خودی ئرانیشدا حکومت پای پو نراو ب پگکی کی ز ر ب د س سات و لاواز، یزانی حکومت دستان ب دمان کرد و ئ م م ش ت نانت ل ن و خودی حکومتیشدا بزووتن و ی ک دژ ب خامنی دروست بو و کوتل ج راو ج ر کان بیریان ل "ششی ل س ر و" کردو و ت و. " ئ م قیران ک نیشان ی دمانی ناوخی یزانی حکومت، ژ ب ژ توندتر د ب ت، وون ک ئ م د ر ئ نجامی است وخی نایزای تی شقام کان و هیچ ه کار کی تر نی.

ل لای کی دیک و ل ئاستی جیهانیدا د بین حکومت کان ه و س ن کان یان د گ ن و د ست د کان ب دوورک و تن و ل ک ماری ئیسلامی و و شو نی و ک گ ن د ان ب ئاماد بوونی نو ن رانی ک ماری ئیسلامی ل ک نفرانسی میونشن، یان د رکردنی ل ک میسی نی ن ت و ی ک گرتو و کان ب پگی ی ژنان، یان ا گ ی اندنی پشتیوانی پ ر ل مانی ی ک تی، ئ وروپا ل دانانی سوپای پاسداران ل لیستی تیر لیستی و ئ و بزووتن و و ج و ن و یی ک ب م ئاراست ی ب ر و پ ش و د چ ت. ب گشتی پرسی ئران و ششی ئ رانی پا پ و ناو ب پ ش و ی ه و ا کان و بو و ت گوتار کی گشتی، دام زراو جیهانیه کان، ک سای تی و و خسار ناودار کان ب ب رگری ل ششی ژنانی ئران و هتد قس د کان. ه ر و ه وون ک ئ مان ن گدان و ی ششی ئ رانن، وات خ باتی شقام و میدانی و نایزای تی ل س ر ئاستی زانک کان، مانگرتن و خ پشانندان و ک بوون و و دروشمی ش و ان، ک تا ئ ستاش ب ر د و امن.

فاکت ر کی دیک ش جو ی ه ن ز است و کان، ک پ ش ئ م ا پ ی ن باسی ششیان ن کردو و، یان ئ گ ر باسیان کرد ب ت، ب توندوتیژی و ئاژاو گ ی و هاوش و کان ی ناویان د برد. ئ م ه زن ن ئ ستا ب ناچاری ب ن ت هاوس زی ش ش. ئ وان ب ش و ی زار کی پشتگیری ل ششی ژنانی ژیان ئازاد د کان، ب م دستان ب بزووتن و گ ل ک کردو و ک ن ک ه ر پ یو ن دیان ب ششی ژن ژیان ئازادی و نی، ب ک و ل استیدا دژ ش ش ن. دوایین نمونه، جموجو فاشیستیان کان ی ئ م دواپی له ه ن د ک خ پشانندان به دروشمی جاوید شا و ده رکه وتنی ساواکیه ب زراو کان ی وه ک په ویز سابتی. ل لای کی دیک و چالاکی ل بیکردنی دیپل ماسی ل لای ن ه ن ز است و کان ی د ر و ی و ا ت و د س تی پ کردو و ک گ و بن مای نایزای تی ی میدانی کان ی خودی ئران. ه ر چ ن د ئ م بزووتن و است و ان، و ک وتم، پ یو ن دیان ب ششی و نی و ل ز

حاکم تدا دژایه تی دکن، بام دژنجامی سه ره دانی شن. واتی کی تر زنجیر یک ناوگهی سیاسی له ناوخ و د ر و و مات له یزکانی حکومت و له نو لایه نه ئه پرسیه نه کاندایه بینین و له پو وندی له گه حکومت کان و دامود زگا نه وود و تییه کان، که به گشتی یک مکنه و بزونه ری له خوین و بردنه پشه و یان هیه، که هه مان نا زایه تی میدهانیه کنه. که پرسیه ئه م ناوگه انه دواچار به ستر او ته و به پرسیه نا زایه تی و خه باتی میدهانی و شه قام له ئه راندا.

پرسیه پشه و یه کانی شه قام

له سه ره تای شه و نا زایه تی شه قام کان له هه کشاندایه. سه ره تا نه و خه پشه اندان و که بوونه وانه ی دوا ی کوشتنی مهسا ئه مینی وویان دا، خه به خه بوون. ئه م بزووتنه و یه له ئاسته کی به رفراوانی زانکه کانه و دهستی په کرد و که شی گشتی به جره که بوو که نا زایه تییه کان ته شه نه ی کرد. ئه م مانگرته کاسبکارانمان هه بوو، هه ندکه به شی له کرکارانی پیشه سازی نه وت و به شه کانی دیکه مانیان گرت، به نه کانی، حه وتهم و چله ئی گیانه به ختکردوان بوون به که بوونه و یه نا زایه تی، که له هه ندکه حاکم تدا چه ندین هه زار که سی هه بوو (به نموونه مزن و شکه م نه دکان گردبوونه و له سه قز له پو وندی به چله ی مهسا په کهات، دروشم و خه پیشاندانی شه وانه به او بوونه و هتد و هتد. به شه و یه شه شه ئه ستا و که هه ره شه شه کی تر به ته قینه و دهستی په کرد و به دیان شاردا ته شه نه ی کرد. ئه م بزووتنه و یه له پرسیه خه یدا دروست بوو، په ناسه کرا، ککخرا و ئا و زمان و مانیفهستی ادیکایه خه ده زیه و. له م پرسه یه دا دوو خای و ره ره رخانمان بینیه. نه تیجه ی ۲۷ به هم نه و به او کردنه و یه جا نامیه ۲۰ ککخراو.

بایه خه ۲۷ به هم نه ته نیا نه و نه بوو که دوا ی ماو یه که له دابه زینی ته یه خه که له زیاتر له ۲۰ شاردا جار که دیکه به دروشمی ادیکاه و هاتنه سه ره شه قام کان. لایه نی گرنگتر نه و بوو که ئه م بزووتنه و یه به بانگه شه کردنی ته که له ۵۰ ککخراوی خو نه دکار و لاوان له شار به جیاواز کان و دام زراو کانی تر که له سه رد می شه شدا دروست بوون و هه ره ها به که خستنی نه وان دروست بوو. و ئه م لایه نه دوو مه زه گرنگه. نه و نه بوو که بانگه واز که کرا و که مگا به نه رنی و مایه دایه و. ئه م بزووتنه و یه له زیاتر له ۲۰ شاردا ککخرا بوو، ئه م که خستنه شه له ماو یه ده یه فیه جردا ده بینیت، له ته کدانی ده یه فیه جر له سه ره ساری فره مان نه واکاندا. هه ره له نووسینی دیوار و ته دروشمی شه وانه، تا ده گاته سووتانن و

اکشان و داندنی لافیت و تابلوی بانگش و یکلام حکومتی کان، همو جو نان و کان کخران و ۲۷ ی بهم لوتکی ئم کخستن بوو. به واتای کی تر، ل ۲۷ ی بهم، تنها به ره می شانازی بانگ وازکارانی نه بوو، به کو تکی ۵۰ کخراوی ل شار و ناوچی جیاجیادا کخست. ئو تکی کی ل شش و سیره دا و ل ششدا دروست بوو، وایکردو په یو ندی کان فریوانتر کردو و، ل ک تایشدا ئ نجامی کار کانیمان ل ۲۷ ی بهم بین.

بگومان ئم تکی به بانگ شتی ۲۷ بهم دستی به کار کانی نه کرد. پشتر ل ژانی ۱۴-۱۶ ی ئاز روو پاشان ۲۸-۳۰ ی ئاز ردا، بانگ شتی ئم تکی مان بین، ک ل بانگ واز س رک و توو کانیش بوو. به ام ئ مجار ژمار ی ئو کخراوان به ۵۰ کخراو زیادی کردبو و ل و ش گرنتر ئم تکی به کخستن و چالاکي به نام به دا و توانی دوی ماو یی ل داب زینی نزیک ی زیاتر ل ۲۷ شار بخات جوو.

ئم بزووتن و ی ئو د رد خات ک ل ئستا به دواو ش قام ک کخراو. ش قام چتر ل خ و یان ت نان ت تنها ل تکی ک م ای تی کان دروست ناب، به کو تکی ل کخراو است قین و چالاک کان ل زانک کان، ل گ ک کان، ک بوون و ی ژنان، خو ندکاری پشنگ، س ندیکای پزشکان و هتد ل زیاتر ل ۲۰ شاری بانگ وازکاران و کخ رانی ئ نجام م یدانی کان ئوان.

خا کی تری گرنگ ئو ی ک ئم ش قام ئای به د سته ناو. ل ۲۵ ی بهم، به واژ ی ۲۰ س ندیکا و کخراوی م دنی، جا نام ی لانی ک می داواکاری کان به اوکرای و. بیست کخراوی ناسراو و باو پکراو خا و ن م ژووی، کخراو کان ک ل چ ند سا ک ل نا زای تی ک م ای تی و ه رو ها چ ند د ی ی ک و ل ک م گادا س ریان ه داو، و ک شورای ه ماه نگی کخراو کان ی پیش یی کان ی پ رو رد کاران و س ندیکا کان و شورای کر کاران ک پکها توون ل اب رانی ناسراوی مانگرتن و تکی شانی کر کاران ل ه فت ت پ و پیش سازی نوت و فولاد، ی کتی خان نشینان، داک کیکارانی مافی ژنان، گروپ کان داک کیکارانی مافی مرق، کخراو کان ی خو ندکاری و چ ند کخراو کی تر ئم جا نام یان به اوکرد و. ئ مان ئو کخراوان ک چالاک یی کان یان ل ششی ئستا و دستی پ ند کردو. به کو سا نان ک ل بوار جیاجیاکاندا دژی ک ماری ئیسلامی خ بات د ک ن. اب ر کان یان چ ندین جار زیندانی کراون و ل ک م گ دا به ناو بانگ و خ ش ویستن. د کر به پین ششی ئستا ل س ر شانی ئو کخرا و تکی ش ران دروست بوو.

ئم م به ای من ئم کخراوان به به ه زترین و کاریگ رترین و

کارا ترین شوای گونجاو ، واتم بم باوکردن وای جا نامی شوشی ژن ژنان نازادی، هاتوونم تم میدانم که هاتوونم تم میدانم که. ناوی جا نامم که کمترین کخراوی پیشیید و مدنییکانم، بمام نم جا نامم بم ت و او تی سیاسی و پیوندی بم شوشو همیم، کم ئاسم و وانگم بم کی وون و مرقدستانم و زگارکم بم کمم گادختاتم وو. ئستا کمم گادختاتم ای تایبتم خیم. ئستا ناو رکم و ئامانجی شوشم بم وونی و ککرمتی و تایبتم ند و دیاریکراوی اگیم ندرام. بم جرکم لم جا نامم دا " ژن ژیان نازادی " و رگم درام بم کمم کم داواکاری و ئامانجی تایبتم سیاسی، کمم ایتم، کولتووری، خشگوزرانی و ئابووری. لمر دا ناچم ناو وردم کاریکم کانی جا نامم کم. پم وایم ئمم هم مووان بم ناو رکم ئاشنان. بم کو دم و ت جخت لمر سر پمگی گرنگی نم بم گم نامم لم شوشی ژن ژیان نازادیدا بکمم و. دکر بم بین جا نامم ۲۰ کخراو ئای شقم. لم قومای شوشو دت، ئمگرم ۵ مانگم شقم کانی داگیر کردوو، بمام سامانم همز کم دکاتم و. ئستا لم ووی سیاسی و بابتمیم و، لم ووی چاو وانی و خواست و ئامانج و، شقم زیاتر ئاگادار و بم همزتر و یم کگرتووتر و تم کم تر بوو.

فاکتمری ۲۰ + ۵۰

بم کورتم نم بم شای وتارکم کورت دمم و. لم ماوی دم د شوشی ابردودا دوو فاکتمری بندم تم لم ئمران وویانداو، کم لم ۲۵ بم هم نم تا نمم. یکم: باوکردبوون وای جا نامم شوشگم و ئا و مانیفستی شوش، لم لاین ۲۰ کخراوی ناسراو و متمانم پمکراو و جم او ریم و دوو میان بانگم واز و کخستنی شقم لم لاین ۵۰ کخراو وای کمم نتیم، کم لم ۲۷ بم هم بینیمان. بم بواي من نم دوو فاکتمری زمر یم کلاکم و نم لم پم شکم و تنی شوش و بم همزی یز کانی و یم کگرتووییم کمیدا. من نم دوو توخمم لم تویتمر و ئینستاگرامدا بم فاکتمری ۲۰+۵۰ ناو بردوو. مم بم ستم نم و نیم کم نم کخراوانم لم ژمارم یدا سنووردار بن. تا نمم شوش زیاتر لم ۱۲ حیزب و دیان کخراو و دزگا و هم سو اوانی شوش و بزوتنم و نا زایم تیمکان لم ناوخمی و ت و دمر وای و ت و پشٹیوانیان لم جا نامم کم کردوو. لم نمویاندا بم شکم لم و ۵۰ کخراو کم بانگم وازی ۲۷ بم هم نیان کردوو، ایا نمگم یاندوو کم داواکاریکم کانی جا نامم کم ش داواکاری ئوانم. دسمت و اژای ۲۰+۵۰ م تافمرکم بم نم هاو پشتمی و هاو ایتمی کخراو ناسراو و بم نموونم کان لمگم چالاکان و

ککخراو کان ک ل ششی ئستاو سریان هداو، یان ب واتی کی تر بستن وی هسو اوانی بزووتن و نا زای تی کان ب مژووی نا زای تی د ربین ل گ چالا کوانانی بزووتن وی ووخاندن و س ر بزکردن و ل ۵ مانگی ابردودا.

جا نام ل استیدا خریک د بت ئ و ئا و مانیف ستی ک نو ن رای تی ئ و ککخراوان د کات، ک د توان ت ناویان ب ب یان ب هزی کانی جا نام. ئم هزان یکلام و چالاکی کانیان ل س ر بند مای جا نام دام زراون و ب کرد و پ ک و د خر ن و و. ب واتی کی تر اگ یاندنی پشتیوانی ل جا نام ت نها ه و ست ک نی، ب کو بانگ ش و کخستن و چالاکی م یدانی ه ماه نگ و پ یو ن دیدار کان د خات کارنام ی ئ و هزان ی ب رگری و پشتیوانی ل جا نام د ک ن. ب م مانای فاکت ری ۲۰+۵۰ ه م د رب ی ن کی خواز ی کخستنی ش ش و ه م نو ن رای تی نا و ک کی ئا مانج کانی ش ش د کات. ل ه ردو و حا ت ک دا ش ش خ ی ب ه زتر د کات و ب ب ی پشتی ش ش ب ه زتر و س قامگیرتر د بت.

کاریگری و نگدان وی ئم فاکت ر ل و پ شها تان دا د بینر ت ک ل س ر و باسم کرد. ئم کاریگری یان ل خ پیشان دان کانی د ر و و و ت و ل چالاکی ب رد و وام کانی ل بیکردن و ت نان ت ل بزووتن و کانی ئ پ زسی نی است ویشدا د بینن. ۲۷ ی ب ه م ک تایی ب و گوتار ه نا ک ش ش ه ر بوو ت و و حکومت توانیوی تی ک نتر ی بکات و هتد، و نیشانیدا ک ش ش زیندو و و ت نان ت ل پ شووتر ککخراوتر و پ کها تووتر. و ب تایب تی ب اوکردن وی جا نام ک د ریخست ک ش ش ن ک ه ر ب درو شم کی گشتی ژن، زیان، نازادی، دانپ دانراو، ب کو ئستا ب داواکاری و ئا مانجی تایب ت نو ن رای تی د ک رت ک ه م لای ن و گوزارشت ل خواستی ج ماو ری خ ک د ک ن، و و ک درو شمی ژن، زیان، نازادی، م د رن و م ر قد ستان ی و د توان ت س رنجی جیهان ب لای خ ی ا ب ک ش ت. جا نام ک ب ز ر زمان و ر گ دراو و ز ر ک ل ه زو ی ک تی و ککخراو پ ش ک و تنخواز کان گرنگیان پ داو. ت نان ت ل ک نگر ئ نام وانیی ک ی پ راو ز ی ک نفرانسی میونشن، ک ه ز است و کان ت یدا ئاماد بوون، هانا نیومان، نو ن ری پارتی س وزی ئ مانیا ل پ ر ل مانی ئ وروپا، ب اوکردن وی جا نام ک ی ل لای ن “ ی ک تی ک کاری و خو نکاری کان ” ناوبرد ” و ک ووداو کی گرنگ ک د توان ت “ دید کی وونتر ب ب دیل کان. ” ب پ ش ک شکردن دابین بکات د توانن ل تویتر و س شیا ل میدیا ببینن ک ب ش و ی کی ب رفراوان پ شوازی ل جا نام ک کراو.

ب م ش و ی ئم دو و ووداو کاریگری یان ل س ر پ شها ت

سیاسییدکانی دیکای ناو و دەر و ویات هـبوو و شش و هـنگاوکی گرنگی بر و پش و ناو ل هـموو بوارکاندا.

شقام و پگکی هـنز استکان

ل هـمان کاتدا لگ لئم هـنگاو دا ۵۰+۲۰ ووداوی تر ویدا. دزائن زاپهلوی و ۷ کسایه تی ئپزسیان ل شاری جرج تاونی واشنتن کنگریکی ئژناموانیان سازکرد و بانگشای ئوین کرد ک یگرتوویی هـنزکانیان دوت. بام دواي ئوی ئم کفرانس و بـناو ئارقی ئم کـبوونو ی هـشتا وشک نـبوو بووی و، دروشمی فاشیستی پشتیوانی ل "شازاد" و دسـماتی پاشایه تی ل خپشانندانکانی دەر و دا دوترت و. لژر ناوی ئو هاوپیمانییـدا دروشمی "بـ جـا قـد شـا" یان دوت و ل نـو ئو خپشانندانـدا ک بـ نا زایه تی دـربـین بـرامبـر کـماری ئیسلامی هـاتبوون سـر شقامکان، ایا نگیـاند "بـری ئم پهلوی، هـرکـسک نـتـو و بـگـان یـ". یان "ژن ژیان پهلوی" دتـو و! وادیار دواي کـفرانسی جـرج تاون، بـجـرک مـیدانـکـیان بـ خـیان بـکراو بینو بـ ئوی کـمپین بـ شازادکـیان بـکن. تـانـت شایـتـا ی ووبـو و بوون و لـدانی نـیارانی دسـماتی پاشایه تی بووین ل لایـن ئو هـزانه و. هـندک کـس بـ چاودـریکردنی ئم ووداوان گـیشـتوونـت ئو ئنجامی ک هـنز استـو و کان سـرقا ی دروستکردنی ئتـرناتیفـن بـسـر سـری خـکـدا و بـیار کـفرانسی گوادالوپ دووبار بـتـو و و هـتـد. بـای من ئم جـر سـیناریـیان وونادات. ئم دتوانـت باسکی ورد بـت، بـام لـر دا تـها دوو خا باس دکم. خای یکم ئو ی ک هـیچ هـزک ک پـیوـندی بـ شقام و خـباتی مـیدانی و ل ئـران نـبـت ناتوانـت کاریگـری لـسـر پـرسـی پـشـهاتـکان دروست بکات. ئو هـنز استـو وانی ک بانگشای نوـنـرایـی خـک دـکن و بـتایبـتی پاشایه تی خـوازانـک ک ل قوویای ک نـپـرستی فاشیزمی ئاریایدا نوqm بوون، نـک هـر پـیوـندیان بـ شقام و نیی، بـکو ل خای بـرامبـر شـگـدا وستان.

ئم هـزانه دستان ل نا زایه تی کانی ناوخی و باتدا نیی و ل سـرـر تـای شـش و تا ئمـش نـیانتوانیو ل دەر و ویات بانگـواز بـکن و خپشانندان کـبخـن. شـوازی ئوان ل بنـتـدا بـشـداریکردن بوو ل و خپشانندانای ک کـسانی دیکـ بانگـوازیان بـ دکرد و هـوی فاندنیان بوو. ئم بـ جموجـ فاشیستانکانی ئم دوايی لایـنگـرکانی پهلوی ئیتر مومکین نیی و دـبـت هـی

دابلانی هـزى است و کان لـ خـپشانـدانـکانى دـر و دا .
هـر لـ بـر ئـم هـکارانـ حکومـتـکانى ژئوا و هـوى کارىگـرى و
کـنـترـکردنى پـشـهاتـکانى ئـران دـدـن ، ناتوانن حساب بـ شازاد و
لایـنگـرانى بـکن . بـ حکومـتـکانى ژئوا ، پـشـهـموو شـتـک ، چ
هـزى دـتـوانـتـشـقام کـنـتـبـکات ، گـرنگـ . و زـر و وـنـه کـ هـزى
است و کان بـ پاشایـتـیـکان و کـماریخوازـکان و هـتـد و تـیـفـى
لـ و شـو و یـان بـدـست و نیـ . بـ پـى ئـاست و خـرایى جو
مـیدانىـکان لـ ناوـخـى ئـران ، هـو و سـتى حکومـتـکانى دـگـت ،
بـم لـ هـر حـا تـکـدا هـمووان تـد گـن کـ کـنـترـکردنى شـقام
لـ دـستى هـزى است و کانـ نیـ .

هـندک کـس بارودـخـى ئـم لـ گـ ۵۷ و کـنـفرانـسى جـرج تاون لـ گـ
کـنـفرانـسى گوادالوپ بـراورد دـکن ، بـم بـم بـراوردـکى نابـجـ
و بـناو بـراوردـکى نادرست . لـ سـاى ۵۷ تـدا حـا تـکـبـپـچـوانـ
بوو . خومـینى و هـوادارـکانى لـ هاوینى سـاى ۱۹۵۷ و توانیان
دـستى با یان لـ خـپشانـدانـ جـماوـریـکانـدا هـبـت و دروشمى
بـر خومـینى لـ گـ مـرگ بـ شا ، بوو بوو بـ دروشمـکى گـتى .
بـگومان خـستـنـبازایـ خومـینى لـ میدیای ژئوا و اشـا بـ بوو
لـمـدا ، بـم هـکارى سـرکـیش کارىگـری ئـپـزیـسى نى ئیسلامى
ژیمى شا بوو ، کـ هـزى کـنـپـرستانـ و مـژوویـکى لـ کـشوهـواى
سیاسى ئـرانـدا هـیـ ، لـ خـپشانـدانـ جـماوـریـکانـدا بوو .

ئـم ئـم تـیـفـ لـ دـستى هـزى است و کانـ نیـ . فاکتـرى ۲۰ + ۵۰
گـ نادات کـس لـ سـرووی خـکـ و کـنـترـکـى شـبـگـرـتـ دـست .

فاکتـرى دووـم ئـو و یـ کـ لـ سـاى ۱۳۵۷ دا شـش لـ سـریـکـمـگا و
مومکین بوو بـهـى ئـو و یـ کـ لـ سـردـمى دیکتـرى پـهـلـویدا هـیچ
کـخـستـن و بزووتـنـو و یـکى سیاسى و نا زایـتى لـ کـمـگـای ئـرانـدا
نـبوو . ئـو خنکانـدى کـ بـ گـستانى ئاریامـهـرى ناسرا ، گـگـى
نـدا هـیچ دـزگا و کـسایـتى و حزب و سـندیکا و کـخراوـکى مـدنى
پـک بـت و کار بکات . بـیـ کاتـک شـشى ۱۳۵۷ دـستى پـکرد ، سـرمایـ
و پـشتیوانى بانگـشـى نـبوو ، کـخراو و ووخسارى نـبوو ، هـر بـیـ
تـلارسازى و ئافراندى ئـتـرناتیف لـ سـر و بـ تـواوى مومکین
بوو . کـماری ئیسلامى سـر ای هـموو سـرکوت و ئـعدام و کوشـتار و
دـندى بـو و نـى خـى ، هـرگیز نـتوانى ئـو هـلومـرجـ گـستانى
لـ ئـرانـدا زیندوو بکاتـو . شـشـکان شکست دـهـن ، بـم لـ
مـژوودا دوور ناخرـنـو . ئـم شـیـکـک بوو لـ کارىگـریـکانى
شـشى ۱۳۵۷ ، کـ هـرچـند شکستى هـنا ، بـم بـ کرد و گـگـى نـدا
خنکاندى ئاریامـهـرى دووبارـ بـتـو . دـیان و سـدان کـخراوى
ناحکومى ، دامـزراو و کـخراوى خـباتکار لـ بوارـ جیاوازـکانـدا ،

لښوانه ئې و ۲۰ و ۵۰ ځخراوې کې باسې د ګڼ، بډرهمې ۴ د ډي ډي جوړ و نا ځايي تي و ځې با تي کې مې ګڼ، ئې مانې لې شې وې کدا دروست نه ټوون، بې ګو لې بزووتنې وې چالاک و پې ګيرې کانې وې سړيان هې ډا، وېک بزووتنې وې کرکاري، بزووتنې وې خو ښکاري، بزووتنې وې ئازادي ژنان، بزووتنې وې دادګاييګردن، مافي منډان، بزووتنې وې دژي لې سې ډار ډان، کې لکې زې ښکېان و LGBTQ، ژينګې پارې و هتد، هتد، کې ماري ئيسلامي زېر زياتر لې نيزامي پې شوو سې رکوت و کوشتنې کردو، بې ټام نه ټوانيو کې مې ګا ځنکې ښت و بې ډنګ بکات، ئې مانې کې رې ستې و سې رمايې ځې با تي کاني کې مې ګڼ و ئې وانن کې ئې مې نه بزي شې قام کې نټې ډکې،

ئې مې د ځېک نيې کې لې سې رې وې بسې پې ندرېت، ئې ګر بيا نه وېت هېر سيناريې و هېر نمايشک پې کې وې دابنې و لې سې رې وې بيسې پې نن بې سې رې کې مې ګڼ ډا، ئې و لې بنې وې ووبې ووي بې رې ډان دې بنې وې، بې رې ډاني ئې و کې مې ګايې کې ځې لې دې وري خواست و ئامانجې ئينساني و ئازادې خوازانې ځې ځستوو، کې مې ګايې کې ځوازياري ووخاندني پې کجاري کې ماري ئيسلامي و بنياتناني لې سې رې وې بې پاراستني زېر ترين سيستمي هې ټوو، است هې وې دې دات بې م ئاراستې يې، بې ټام هېچ کاريګې ريې کې نيې.

شې قام لې رې ډا دوا وشې هې يې، هې روې ها شې قام کې سيناريې کان لې سې رې وې بې لايېن دې کات، وې شې قامي ئې مې زېر ځخراوتر و ګې شاوې تر و هې شيارترې لې هې موو قې ناغې کاني تر.

ئې مې لې مې ډان کې ډا حيزي وېک حيزي کې مې نيستي کرکاري هېن، کې دژي هېر جېرې پيلان و سازان و بنې ست و هېر جېرې خو قانډنې کې ئې ټېرناتيډ دې وې ستنې وې و نو ښې را يې تي شې شې و جې ماوې ري هې ځکشاوې ځېک دې کېن، هې روې ها هې زې چې پې شې شې ګې ځې حيزي بې رې همې چې ند دې يې ځې با تي ئې رانې، ئې م هې زې پېشت بې شې قاميش دې بې ستېت، بې ټام زېر کې لې و هې زانې بې توندي پې شتګيريان لې جا ټام کې کردو، ئې مې هې وې دې دېن تا دې توانين کې مې ګا لې دې وري ئې و داواکاري و ئامانجې نې شتماني و ئينسانانې کې لې جا ټام کې ډا دې رې ډراون، يې کې ځېن، و کې ځېن و بې ځې ښې جووې وې.

ئې نجام

وېک پوختې باسې کې جېخت لې سېر چې ند ځېک دې کې مې وې، يې کې مې: ئې وې کې بزو ښې ري جو ټاني شې شې قام و ځې با تي مې ډان نيې و ئې م فاکتېرې ټې نانې لې جمو جې ټکاني هې زې استې وې کان و پې شاتې ناو ځې يې کاني خودي حکومېت و ووخاني حکومېت و هې وې ستيګري حکومېت کې ډا ټې و او چارې نوس سازې.

ځې ډو وې م ئې وې يې کې جا ټام يې ۲۵ بې همېن و بانګې وازي ۲۷ بې همېن

شەشە زەر بەھەز و قوووتر کردوو تەو. ئەمەش قام ئالا و مانیفەستی چەپ و ئادیکالی خەیی و زەر ئکخراوتر و ھەشیارتر لە ئا بردوو.

و دوا خا ئەو یە کە جووێی ئاست و ھەوێی تەلارسازی لە سەر و بە هیچ شوینەک ناگات چونکە بارودەخی ئەمەش بە تەواوی جیاوازی لە بارودەخی ساڵی ۱۳۵۷. ھەم دەسەڵاتی شەقام و ھەم ناپەییو ناداری ئوتە ئاستەویدەکان بە دروشم و داخوازییەکانی شەش و بە ناڕەزایی تە شەقام، ئەو جەرگ ھەوانە پوچە دەکات و.

سو پاس.

۲۶ی شوباتی ۲۰۲۳، ۷ی ئیسفەند ۱۴۰۱

پەکھا تن و تەکبەربوون. . نەوزاد بەندی

بە داخ و ئەمە کووێ میلی تەکیەن لە جیات بە دواي خا ھاوبەشەکانی نەوانماندا بگەنەین تا کو پەک بەین و یەگرتوو بین ، بە دواي خا دژەکانی نەوانماندا دگەنەین و لەک ئێرازەیین و یەکەتی و پارتییەکان دروست دەکەین و .. جەلالی و مەلاییەکان دروست دەکەین و .. تەنانەت گەر خا ی دژیش نەبە ، بە و ھەم ئەو دژایەتیانە دروست دەکەین و گەر ی دەکەین و وسەدان و ھەزاران کوردیش ئامادەن بەسەر ھەردوو سەنگەری دژدا دا بەش بن و بەربەنە گیانی یەکتەری ..

ئەستا لە سەسیال میدیادا ، جەو و قسەي ناشیرین ، لە فیشەک و ئاجیمە کوشندەترن .. نازانم بەچی بەو شەو بەرفراوانە ئامادەین ھەست و کەرامەتی یەکتەری بریندار و تەفر و تونا بکەین ؟

من دەنیام زەربەنە لە ئەسەي بابەتەکانیش تە ناگەن و یەکسەر بە جەو و خەیان ئەکەن بە گەت و گەکاندا .. وەک ئەو ی ئەگەر لەو جەوگەلدا بەشداری نەکەن ، ئینتیمای نیشتمانیان زیانی پە بگات .

دوو باری سەرەنجی زەر ئاسایی ھەبە ، کە لە ھەموو جیھاندا ئەو شتانە زەر نورمان .. تەنانەت لە یانزەي سەپتەمبەر ، ھەبوون

دیا نووت ئو کارى پنتاگن خپلىتى و هېچ پيوښدى ب قاعيدو
 نيو .. هېچ کسکيش جنووى ب هېچ کسک نډا ..
 کم مگنج ب هلک و هلش دک ن س ر پرل مانتارک ل
 ئوروپا .. وک نا زاييدک ک پشتريش هلش واکراو ت س ر س رک
 و زيرانى بریتانیا و فو نسا وئيتا یا و کساي تى تریش ... بام
 هلش هلک کى ئوان ب دنگ و پ هلک بوو ، لای ئم گنجان پ
 ل قس و هات وهاوار و کم هلک بوو .. وات ت نها هلک يک بر
 قاجى پرل مانتارک ک کوت .. ل کات کدا ئژنام نوسکى وک
 مونته س ر زیدى پ او کانى هدا ب س رى جرج د بيو بشى
 س رکى ئم ريکا ک لگ مالیکى س رکى عراقدا ل
 چاوپک وتنکى ئژنام وانيدا اوستا بوون ، هند قس و هات و
 هاوارى ن کرد ..

ل ه مان کاتدا ، ئم کار شرمنان و لاوازی گنج کان ، وک
 پ او ه ډان شرمنان کى دکت ر کازم فاروق ل پرل ماندا ، ب
 ای من يک مجار ک مباو يي به باب ت ک ، دوو ديي ب و کارى
 پى ه ئ س ، نائوم ديي ب کم م ډانى خکى کوردستان .. ئگينا
 ن هلک بارانکردن ئاواي و ن پ او تگرتن ب و شو يي ..
 ئم هېچ ن گ ي ن ت ئو ئ گ ي ن ت ئم کردارمان ز ر کم و کورت
 ولاواز ، بام گوftarمان ز ر دوور و در ٲ و قوم و جياواز ..
 ئيسماعيل هلک يک ئگر ت ياسين ، بر قاجى ئک و ئک و ت
 س ر ش قام .. ک هشتا ب هلک و ډن د ستى ددا .. ياسين کم م ک
 د ن ر ب ئ وى اسماعيل ت م ب بکن ..

ل ردا ئارام و قادر ، هر ي ک يان دابش د بن ب س ر دوو س نگرى
 دژ ب يک .. ئم دووان یش ه زاران لاي نگر و ه زاران دوژمانيان
 ه ي .. هر ب ي دوو ب ناو ک دزاي تى ي کتريد کن ننگ
 پ نجر يک بشک ، بام دوو ناودار ک ب ش ډن ، ما ک
 ه مووى د و خ ..

هيوادارم ئو دووان واز ل و قس و قس کى نوانيان ب ن ،
 چونک ل بنچيندا کار کان نشان پک ن بوون .